

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

KATEDRA ZA BIBLIOTEKARSTVO

Ak. god. 2016./2017.

Marina Markanović

**ZAŠTITA KNJIŽNIČNE GRAĐE U NARODNIM KNJIŽNICAMA
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKE ŽUPANIJE**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, rujan 2017.

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

Ovaj se rad bavio problematikom zaštite knjižnične građe, točnije u narodnim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije. Prvo poglavlje govori o tome što je zaštita i što je knjižnična građa. Knjige su zbog celuloze sklone oštećenjima, odnosno napadima plijesni. Do oštećenja knjižnične građe dolazi i zbog redovitog korištenja. U radu su se kao krucijalni dokumenti kojima se knjižnice služe po pitanju zaštite knjižnične građe pokazali *IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa*, *IFLA-ina načela za skrb i rukovanje knjižničnom građom*, *Pravilnik o zaštiti knjižnične građe*. Neizostavno je da se knjižnice u svom poslovanju vode i internim dokumentima. Iduće poglavlje obuhvatilo je katastrofe, prirodne i one koje je prouzrokovao čovjek. Katastrofe su velik čimbenik i razlog zbog kojih bi svaka knjižnica trebala imati plan u slučaju katastrofa.

Planiranju mjera (aktivnosti) zaštite pridana je osobita pozornost, a taj je aspekt značajan i u Koprivničko-križevačkoj županiji, tj. u Narodnoj knjižnici Virje, Gradskoj knjižnici Đurđevac, Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" Koprivnica, Općinskoj knjižnici Sidonije Rubido Erdödy i Gradskoj knjižnici "Franjo Marković" Križevci. Narodne knjižnice ove županije pridaju važnost planu u slučaju katastrofu kao obliku zaštite knjižnične građe. Pokazano je to istraživanjem u kojemu su intervjuirane ravnateljice narodnih knjižnica. Istraživanje je pokazalo da većina knjižnica ima ili izrađuje plan, ali da knjižnice nemaju optimalne uvjete za čuvanje knjižnične građe. Također, knjižnice u potpunosti ne poduzimaju preventivne mjere zaštite od požara, poplava, krađa i napada plijesni i kukaca.

KLJUČNE RIJEČI: Gradska knjižnica Đurđevac, Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy, Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica, Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci, Narodna knjižnica Virje, zaštita knjižnične građe, plan mjera zaštite u slučaju katastrofa

SADRŽAJ

Uvod.....	4
1. Zaštita knjižnične građe.....	6
1.1. Temeljni dokumenti vezani uz zaštitu knjižnične građe.....	9
2. Katastrofe.....	10
2.1. Prirodne katastrofe.....	11
2.2. Planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa.....	12
3. Narodne knjižnice Koprivničko-križevačke županije i akti knjižnica.....	17
3.1. Gradska knjižnica Đurđevac.....	17
3.2. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy.....	20
3.3. Gradska knjižnica "Franjo Marković Križevci.....	21
3.4. Narodna knjižnica Virje.....	23
3.5. Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica.....	24
4. Istraživanje zaštite knjižnične građe u narodnim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije.....	28
4.1. Rezultati istraživanja.....	29
Zaključak.....	45
Popis literature.....	47
Popis slika.....	51
Popis tablica.....	52
Prilozi.....	53

UVOD

Oslanjajući se na temeljne dokumente vezane uz narodne knjižnice i uz zaštitu knjižnične građe, radu je bio cilj rasvijetliti problem zaštite knjižnične građe u narodnim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije. U narodne knjižnice ove županije ubrajaju se: Gradska knjižnica Đurđevac, Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy, Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica, Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci te Narodna knjižnica Virje.

Polazišnu točku predstavlja portal Knjiznica.hr, a okosnicu rada čine temeljni dokumenti kojih se (narodne) knjižnice trebaju pridržavati. Pritom se misli na Pravilnik o zaštiti knjižnične građe¹, IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice², IFLA-ina načela za skrb i rukovanje knjižničnom građom³ i dr. U radu je ponajprije dan uvid u svaku knjižnicu zasebno, a potom se nastojalo predočiti kojih se internih akata knjižnice pridržavaju te udovoljavaju li knjižnice temeljnim dokumentima po pitanjima zaštite knjižnične građe. Zatim, svoje mjesto u radu pronašle su katastrofe, a s obzirom da su hrvatske knjižnice njima sklone, nije ih se zaobišlo, pogotovo jer su upravo one razlog promišljanja o zaštiti knjižnične građe. Također, prvi korak u zaštiti knjižnične građe čini planiranje mjera pripravnosti u slučaju katastrofa, točnije izrada plana. Rad će pokazati je li postojanje plana u narodnim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije iznimka ili pravilo.

Istraživački dio rada obuhvaća istraživanje provedeno intervjuom među ravnateljicama narodnih knjižnica Koprivničko-križevačke županije, dok su rezultati prikazani analizom sadržaja. Zaključak iznosi odgovore na glavne probleme – udovoljavaju li narodne knjižnice Koprivničko-križevačke županije priručnicima i temeljnim dokumentima po pitanju zaštite knjižnične građe, kako se štiti knjižnična građa te planiraju li se i poduzimaju mjere u slučaju katastrofa. Što se internetskih izvora tiče, kao što je već rečeno, od velikog je značaja portal Knjiznica.hr⁴ odakle nas je dalje vodio na internetske stranice samih knjižnica.

¹ Pravilnik o zaštiti knjižnične građe. // Narodne novine. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_04_52_1001.html (9. 7. 2017.)

² IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

³ IFLA-ina načela za skrb i rukovanje knjižničnom građom. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.

⁴ Portal narodnih knjižnica // Knjiznica.hr. Dostupno na: <http://www.knjiznica.hr/home.php> (6. 10. 2016.)

Od knjiga korištenih prilikom pisanja ovoga rada tu su Zaštita i konzervacija knjiga Antonia Giardulla, Spomenica Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica⁵. Od članaka korišteni su Zaštita knjižnične građe u školskim knjižnicama Tihomire Klobučar, Damira Hasenaya i Maje Krtalić, Sistematika plijesni – potencijalnih štetočina na papiru Ane Longin⁶. Knjige, članci i internetske stranice poslužile su kao metodološki okvir.

⁵ Navedeno u literaturi.

⁶ Također je navedeno u literaturi.

1. ZAŠTITA KNJIŽNIČNE GRAĐE

Započnimo ovu problematiku zanimljivim, starim citatom, a koji će uvelike koristiti: „Knjige se upotrebljavaju i moraju se upotrebljavati, čime su izložene oštećenju i propadanju“.⁷ Kasnije će se u radu osvrnuti na oštećenja nastala katastrofama, a zasad ćemo se zadržati na biološkim oštećenjima. Izdvojimo da su različite vrste plijesni među biološkim uzročnicima oštećenja materijala knjižnične građe.⁸ Knjižnična se građa u velikom postotku odnosi na knjige, tj. papir, a upravo su za papir najopasnije plijesni. Međutim, u knjižničnu se građu, osim knjiga, ubrajaju i časopisi, audiovizualna (AV) građa, fotografije, rukopisi itd. Isto tako, na ovom mjestu važno je izdvojiti svrhu zaštite knjižnične građe: „očuvati netaknuto – zadržati suštinu – sačuvati u postojećem stanju“.⁹

Kako je celuloza glavni sastojak papira, tako su najopasnije plijesni one koje imaju sposobnost proizvodnje celulaznog enzimskog kompleksa, što znači da oštećuje i razgrađuje celulozu.¹⁰ Za rast i razvoj plijesni na papiru kritični su čimbenici prisutnost spora plijesni, ograničeno strujanje zraka, dovoljna količina vlage i odgovarajuća temperatura.¹¹ U neku ruku, može se reći da je vlaga ta koju plijesni trebaju za klijanje spora. Spore su stalno prisutne u prašini, u zraku i na predmetima. Stoga, ovdje velika usredotočenost odlazi preventivnoj zaštiti odnosno higijenskim mjerama (ili aktivnostima). Zaraženu je građu potrebno izolirati, očistiti i dezinficirati.¹² Problem s papirom je i opadanje kvalitete izrade papira. Naime, javne knjižnice se ne mogu suprotstaviti tom fenomenu, jer je pored nedostatnih sredstava, prisutan i nedostatak kvalificiranoga osoblja specijaliziranog u različitim disciplinama povezanih s konzervacijom.¹³

⁷ Rojnić, M. Zaštita bibliotečne građe // Informatica museologica 33, 6(1975), 47-49. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/146565> (31. 8. 2017.) Str. 48.

⁸ Longin, A. Sistematika plijesni – potencijalnih štetočina na papiru // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, ¾(2015), 135-161. Dostupno na: https://www.google.hr/search?q=sistematika+plijesni&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&oq=sistematika+plijesni+&aqs=chrome..69i57j0l5.3800j0j4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (31. 8. 2017.) Str. 135.

⁹ Giardullo, A. Zaštita i konzervacija knjiga : materijali, tehnike i infrastruktura. Beograd : Clio : Narodna biblioteka Srbije, 2005. Str. 14.

¹⁰ Longin, A. Sistematika plijesni – potencijalnih štetočina na papiru // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, ¾(2015), 135-161. Dostupno na: https://www.google.hr/search?q=sistematika+plijesni&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&oq=sistematika+plijesni+&aqs=chrome..69i57j0l5.3800j0j4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (31. 8. 2017.)

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Giardullo, A. Zaštita i konzervacija knjiga : materijali, tehnike i infrastruktura. Beograd : Clio : Narodna biblioteka Srbije, 2005.

Istražujući tematiku, treba uzeti u obzir da je potrebno pobliže pojasniti teme i probleme. Tako, prije nego što se uhvatimo u koštac s primjerima, objasnimo zaštitu knjižnične građe, a ona je sastavni dio poslovanja svih knjižnica, dok joj je cilj osigurati iskoristivost i trajnost fonda.¹⁴ Već je rečeno što se sve uvrštava u knjižničnu građu pa tako primjerice rukopisi mogu imati obilježja jedinstvenosti i izvornosti¹⁵. Prema tome, treba ih se i zaštititi. Što se spomenika tiče odnosno spomeničke vrijednosti, nju mogu imati cijele knjižnice pa i zbirke knjiga.¹⁶ Dakle, na umu nam neprekidno treba biti ideja da trebamo vidjeti širu sliku, odnosno da čuvanje/očuvanje/zaštita je od velike vrijednosti, kako za kulturu, tako i za znanost.¹⁷ Činjenica je i da se događa nešto što bi se moglo nazvati krivim razumijevanjem pojma zaštite, tj. zaštita se nerijetko poistovjećuje sa skupim i dugotrajnim postupcima koji su uglavnom tehničke prirode.¹⁸ Pritom se najvjerojatnije misli na konzervaciju¹⁹, a u daljnjem tekstu pokazat će se da su konzervatori nerijetko neizostavni.

Iako se članak Zaštita knjižnične građe u školskim knjižnicama²⁰ osvrće na školske knjižnice, saznanja iz njega mogu se jednostavno prenijeti i na ostale vrste knjižnice, pa i na narodne. Naime, „zaštita je složen postupak koji uključuje vrlo raznolike aktivnosti, od kojih mnoge nisu financijski zahtjevne niti složene“.²¹ Ne samo da je zaštita postupak, već je ona

¹⁴ Klobučar, T., Hasenay, D., Krtalić, M. Zaštita knjižnične građe u školskim knjižnicama // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), 239-257. Dostupno na: https://www.google.hr/search?q=ZA%C5%A0TITA+Knji%C5%BEni%C4%8Dne+gra%C4%91e+u+%C5%A1kolskim+knji%C5%BEnicama&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&og=za&aqs=chrome.5.69i60j69i61j69i60l2j69i65j69i59.3049j0i4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (30. 8. 2017.)

¹⁵ Rojnić, M. Zaštita bibliotečne građe // Informatica museologica 33, 6(1975), 47-49. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/146565> (31. 8. 2017.)

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Klobučar, T., Hasenay, D., Krtalić, M. Zaštita knjižnične građe u školskim knjižnicama // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), 239-257. Dostupno na: https://www.google.hr/search?q=ZA%C5%A0TITA+Knji%C5%BEni%C4%8Dne+gra%C4%91e+u+%C5%A1kolskim+knji%C5%BEnicama&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&og=za&aqs=chrome.5.69i60j69i61j69i60l2j69i65j69i59.3049j0i4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (30. 8. 2017.) Str. 241.

¹⁹ Riječ konzervacija dolazi od njem. riječi *Konservaton*, a znači: „čuvanje, održavanje) (**konzerviranje**), održavanje i očuvanje umjetničkih predmeta, građevina i urbanističkih cjelina (u zaštiti spomenika ili u muzejima) u postojećem stanju. Daljnja zaštita odnosi se na restauraciju“. Konzervacija // Enciklopedija hr. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=68887> (22. 7. 2017.)

²⁰ Klobučar, T., Hasenay, D., Krtalić, M. Zaštita knjižnične građe u školskim knjižnicama // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), 239-257. Dostupno na: https://www.google.hr/search?q=ZA%C5%A0TITA+Knji%C5%BEni%C4%8Dne+gra%C4%91e+u+%C5%A1kolskim+knji%C5%BEnicama&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&og=za&aqs=chrome.5.69i60j69i61j69i60l2j69i65j69i59.3049j0i4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (30. 8. 2017.)

²¹ Ibid. Str. 241.

skup više aktivnosti, primjerice u aktivnosti zaštite ubrajaju se: poučavanje korisnika; održavanje prostora i rukovanje fondom; revizija i izlučivanje; očuvanje zbirke.²²

Kod poučavanja korisnika upečatljiv je podatak da najveći dio oštećenja na građi proizlazi iz redovitoga korištenja i pritom se savjetuje pravilno rukovanje. Ovakav primjer možemo pronaći i u Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" Koprivnica, u internom aktu – Kućnom redu.²³ Zatim, potrebno je razlučiti što je to preventivna zaštita iako je o njoj bilo već bilo riječi. Ona uključuje održavanje prostora i građe čistom, održavanje odgovarajućih mikroklimatskih uvjeta, grijanje, prozračivanje, hlađenje prostora. Također je potrebno održavati police urednima, kao što je preporučljivo koristiti i držače za knjige.²⁴

Reviziju i otpis definira Pravilnik o reviziji i otpisu²⁵. Kad se radi revizija, kod nje je zamjetno to da „omogućuje brojčani i sadržajni pregled stanja fonda, ali i uočavanje oštećenja na vrijeme“.²⁶ Primjerice, aktivna plijesan može se zaustaviti izlučivanjem zaražene građe. Kod očuvanja zbirke ponajviše se misli na AV građu, gdje se naglašava da „digitalni oblik zahtijeva redovito provjeravanje čitljivosti dokumenata i po potrebi migriranje u novije formate ili medije. O sigurnosnim mjerama i planiranju za slučaj katastrofa u ovom će radu dosta biti riječi, međutim valja reći da napisan i redovito dopunjavani plan za slučaj katastrofa pomoći će da posljedice katastrofa budu što manje te će utjecati na brzu reakciju.

²² Klobučar, T., Hasenay, D., Krtalić, M. Zaštita knjižnične građe u školskim knjižnicama // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), 239-257. Dostupno na:

https://www.google.hr/search?q=ZA%C5%A0TITA+Knji%C5%BEni%C4%8Dne+gra%C4%91e+u+%C5%A1kolskim+knji%C5%BEnicama&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&oq=za&aqs=chrome.5.69i60j69i61j69i60l2j69i65j69i59.3049j0j4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (30. 8. 2017.)

²³ Klobučar, T., Hasenay, D., Krtalić, M. Zaštita knjižnične građe u školskim knjižnicama // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), 239-257. Dostupno na:

https://www.google.hr/search?q=ZA%C5%A0TITA+Knji%C5%BEni%C4%8Dne+gra%C4%91e+u+%C5%A1kolskim+knji%C5%BEnicama&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&oq=za&aqs=chrome.5.69i60j69i61j69i60l2j69i65j69i59.3049j0j4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (30. 8. 2017.)

²⁴ Klobučar, T., Hasenay, D., Krtalić, M. Zaštita knjižnične građe u školskim knjižnicama // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), 239-257. Dostupno na:

https://www.google.hr/search?q=ZA%C5%A0TITA+Knji%C5%BEni%C4%8Dne+gra%C4%91e+u+%C5%A1kolskim+knji%C5%BEnicama&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&oq=za&aqs=chrome.5.69i60j69i61j69i60l2j69i65j69i59.3049j0j4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (30. 8. 2017.)

²⁵ Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe. // Narodne novine. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_03_21_503.html (9. 7. 2017.)

²⁶ Ibid. Str. 242.

1.1. TEMELJNI DOKUMENTI VEZANI UZ ZAŠTITU KNJIŽNIČNE GRAĐE

Kada se o nekoj temi ili problemu želi nešto više reći, dobro je poći od definiranja problema. Budući da je glavna tema ovoga rada zaštita knjižnične građe, zadržimo se na njoj. O zaštiti se govori na način da „obuhvaća sva upravna i financijska pitanja, uključivo s pohranom i čuvanjem građe u spremištima, kadrovsku politiku te postupke, tehnike i metode čuvanja knjižnične i arhivske građe i informacija koje one sadrže“.²⁷ Prije nego što se osvrnemo na situaciju u Hrvatskoj, konkretnije u Koprivničko-križevačkoj županiji, potrebno je probleme promotriti s međunarodnoga stajališta. U tu nam svrhu uvelike pomaže Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova, točnije IFLA, koja je iznjedrila IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa²⁸, kao i Temeljna pravila za skrb i rukovanje knjižničnom građom²⁹. IFLA-inom središnjem programu za zaštitu i konzervaciju osnovni je cilj „osigurati da knjižnična i arhivska građa, objavljena i neobjavljena, u svim formatima bude očuvana u dostupnom obliku što je duže moguće.“³⁰

²⁷ Temeljna pravila za skrb i rukovanje knjižničnom građom / uredio Edward P. Adcock u suradnji s Marie-Therese Varlamoff. Hague : IFLA : PAC, 1998. Str. 9.

²⁸ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

²⁹ Temeljna pravila za skrb i rukovanje knjižničnom građom / uredio Edward P. Adcock u suradnji s Marie-Therese Varlamoff. Hague : IFLA : PAC, 1998.

³⁰ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012. Str. 8.

2. KATASTROFE

Katastrofe, bez obzira na to je li riječ o onima koje uzrokuje čovjek ili o prirodnima, događaji su „čije je vrijeme pojave neočekivano i čije su posljedice ozbiljno razarajuće“.³¹ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa napominje i da se katastrofe događaju često, što nam pokazuje život u današnjem vremenu. Također, razvidno je i to da mnoge ustanove još uvijek nemaju razvijeno upravljanje zaštitom u slučaju katastrofa. Dakle, kad je riječ o katastrofama općenito, dotaknuli smo se definicije katastrofâ te njezinih posljedica.

Međutim, zanima nas i hrvatska situacija, ne samo situacija na međunarodnoj razini. Tu, pak, posljedice ratnih razaranja još uvijek osjećaju hrvatske knjižnice i arhivi, napominje se u IFLA-inu kratkom priručniku za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. No, s druge strane, hrvatske knjižnice i arhivi skloni su i prirodnim katastrofama. U ovom kontekstu treba podrobnije istaknuti koje su to prirodne, a koje katastrofe koje je izazvao čovjeku. U tu su nam svrhu poslužila Temeljna pravila za skrb i rukovanje knjižničnom građom³² koja u prirodne katastrofe ubrajaju: orkane, poplave, potrese, vulkanske erupcije te pješčane oluje, dok u katastrofe koje je izazvao čovjek ubrajaju: rat i terorizam, požare, vodu (odnosi se primjerice na prokišnjavanje, puknuće instalacija) i eksplozije. Iz navedenoga je jasno da se katastrofe u Republici Hrvatskoj događaju, neovisno o tomu kojoj od ovih dviju skupina pripadaju. Prema tomu, hrvatske knjižnice moraju planirati preventivne mjere u slučaju katastrofa.

Na koji način će to učiniti opimjeruje Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (IFLA), točnije Središnji program za zaštitu i konzervaciju. U slučaju katastrofe, odgovorna osoba odnosno voditelj tima za reakciju odgovara na katastrofu, ali i pronalazi način da spasi građu, koordinira aktivnosti osoblja tijekom katastrofe. Važno je istaknuti da je potrebno procijeniti stanje i potrebe, zabilježiti troškove i aktivnosti, kao i stabilizirati okolinu, izdvaja IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Tu su još mnogobrojni koraci koji se moraju provesti tijekom same katastrofe, no ipak je najveći fokus stavljen na obnovu nakon katastrofe te na analizu iste.

³¹ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012. Str. 9.

³² Temeljna pravila za skrb i rukovanje knjižničnom građom / uredio Edward P. Adcock u suradnji s Marie-Therese Varlamoff. Hague : IFLA : PAC, 1998.

2.1. PRIRODNE KATASTROFE

Što se situacije u Hrvatskoj tiče, i Ana Barbarić ističe da je Hrvatska u visokom stupnju ugrožena i to po pitanju prirodnih katastrofa poput potresa i poplava.³³ Razlog ugroženosti zbog poplava krije se u dunavskom bazenu, ali i u mediteransko-transazijskom pojasu. Također, za urbane su sredine karakteristične poplave iz razloga što „nastaju zbog kratkotrajnih oborina visokog intenziteta u uvjetima odvodnje oborinskih voda kanalizacijskim sustavom te postojanja velikih betonskih i asfaltnih površina“.³⁴ Također, uz hrvatsko se područje veže i činjenica da je „više od 50 % teritorija niže od 200 m“.³⁵ Kada govorimo o potresima, Hrvatska se inače nalazi na trusnom području te ju odlikuje veća seizmička aktivnost što rezultira potresima. Nadalje, autorica Barbarić navodi kako bi se veća pozornost trebala posvetiti upravljanju zaštitom u slučaju katastrofa.

Međutim, dotaknimo se detaljnije prirodnih katastrofa, tj. katastrofa koje se vežu uz knjižnice i knjižničku građu. Dobro je prisjetiti se vjerojatno najpoznatijega i najupečatljivijega primjera poplave, a to je onaj u Firenci iz 1966. godine. Te je godine poplavljena Središnja nacionalna knjižnica.³⁶ O ovoj katastrofi, osim Ane Barbarić, piše i Antonio Giardullo. Poplava u Firenci, odnosno tragedija, pokrenula je niz eksperimenata i izučavanja.³⁷ Ipak se radi o katastrofi koja je donijela i pozitivne strane i to na način da je potaknula osnivanje IFLA-inog Središnjeg programa za zaštitu i konzervaciju (PAC) 1984. godine.³⁸ Program su organizirali UNESCO, IFLA I CDNL (Conference of the Directors of National Libraries), a pokrenut je 1986. godine na konferenciji o zaštiti knjižnične građe.³⁹

³³ Barbarić, A. Plan za slučaj katastrofe – imaju li ga i trebaju li ga Hrvatske knjižnice? (Na primjeru Knjižnica Sveučilišta u Zagrebu). // Knjižnice: kamo i kako dalje? / uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013.

³⁴ Ibid. Str. 4.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid. Str. 6.

³⁷ Giardullo, A. Zaštita i konzervacija knjiga : materijali, tehnike i infrastruktura. Beograd : Clio : Narodna biblioteka Srbije, 2005. Str. 27.

³⁸ Barbarić, A. Plan za slučaj katastrofe – imaju li ga i trebaju li ga Hrvatske knjižnice? (Na primjeru Knjižnica Sveučilišta u Zagrebu). // Knjižnice: kamo i kako dalje? / uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 6.

³⁹ Ibid.

2.2. PLANIRANJE MJERA ZAŠTITE U SLUČAJU KATASTROFA

Hrvatsko knjižničarsko društvo ostvarilo je svoju namjeru objavivši IFLA-in kratki priručnik⁴⁰ i želeći ostvariti cilj da aspekt preventivne zaštite knjižnične građe ne bude zanemaren u hrvatskim knjižnicama.⁴¹ Polazišnu točku u pristupanju zaštiti knjižnične građe predstavlja planiranje mjera u slučaju katastrofa, konkretnije upravo spomenuti IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa.⁴² Radi se o dokumentu koji „donosi glavne točke koje treba uvažiti kod izrade plana za slučaj katastrofa“.⁴³ Naime, glavnim točkama pri izradi plana pripadaju: procjena rizika, upravljanje rizicima, spremnost za slučaj katastrofa i reakcija i vraćanje u normalni tijek događaja nakon katastrofe⁴⁴. U ovom radu u velikoj će se mjeri govoriti upravo o planu mjera zaštite u slučaju katastrofa zato što je on dio preventivne zaštite knjižnične građe.⁴⁵ Nije uzaludna narodna izreka da je bolje spriječiti nego liječiti, a tu izreku možemo primijeniti i na knjižničnu građu. S druge strane, preventiva i zaštita knjižnične građe isplativije su od kupnje nove građe. Možda bi se to najbolje moglo iskazati na način da je potrebno poduzeti sve moguće mjere za sprječavanje nesreće koja se može izbjeći.⁴⁶

Budući da želimo dobiti uvid u zaštitu knjižnične građe u Hrvatskoj, valja spomenuti dokument Procjena ugroženosti Republike Hrvatske od prirodnih i tehničko-tehnoloških katastrofa i velikih nesreća.⁴⁷ Taj je dokument donesen 9. svibnja 2009. godine, a donijela ga je Vlada Republike Hrvatske. Nadalje, Državna uprava za zaštitu i spašavanje dužna je

⁴⁰ Radi jednostavnosti upotrijebljen je kraći naziv.

⁴¹ Barbarić, A. Plan za slučaj katastrofe – imaju li ga i trebaju li ga Hrvatske knjižnice? (Na primjeru Knjižnica Sveučilišta u Zagrebu). // Knjižnice: kamo i kako dalje? / uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 7.

⁴² IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

⁴³ Barbarić, A. Plan za slučaj katastrofe – imaju li ga i trebaju li ga Hrvatske knjižnice? (Na primjeru Knjižnica Sveučilišta u Zagrebu). // Knjižnice: kamo i kako dalje? / uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 9.

⁴⁴ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

⁴⁵ Barbarić, A. Plan za slučaj katastrofe – imaju li ga i trebaju li ga Hrvatske knjižnice? (Na primjeru Knjižnica Sveučilišta u Zagrebu). // Knjižnice: kamo i kako dalje? / uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Barbarić, A. Plan za slučaj katastrofe – imaju li ga i trebaju li ga Hrvatske knjižnice? (Na primjeru Knjižnica Sveučilišta u Zagrebu). // Knjižnice: kamo i kako dalje? / uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 3-14.

jednom u dvije godine donijeti taj dokument.⁴⁸ Ana Barbarić provela je istraživanje u knjižnicama Sveučilišta u Zagrebu želeći provjeriti imaju li knjižnice pisani plan pripravnosti i postupanja u slučaju katastrofa⁴⁹. Člankom Ane Barbarić⁵⁰ i ovim radom željelo bi se potaknuti na izradu preventivnih mjera za izbjegavanje katastrofa i pisanih planova pripravnosti i spašavanja.

Ni u jednom trenutku ne smijemo prestati naglašavati važnost izradbe planova pripravnosti i preventivnih mjera u slučaju katastrofa pogotovo iz razloga što „hrvatska knjižnična zajednica ima veliko iskustvo s uništavanjem knjižničnih zgrada i građe od izravnih ratnih razaranja s početka 90-ih 20. stoljeća“.⁵¹ Što se samoga plana tiče, svaka bi knjižnica trebala imati plan u kojem su točke detaljno razređene.⁵² U IFLA-inu kratkom priručniku napominje se da su maksimalno uvećanje učinkovitosti reakcije ako do katastrofe dođe te umanjeње rizika katastrofa temeljna svrha plana za slučaj katastrofa.⁵³ Zanimljivo je, štoviše intrigantno izdvojiti da je 2003. godine provedeno istraživanje među nacionalnim knjižnicama i da je 39 knjižnica od 177 ispitanih imalo plan za slučaj katastrofa.⁵⁴ Malo je reći da je podatak poražavajući, a ne tješe mnogo ni rezultati istraživanja o stanju u knjižnicama Sveučilišta u Zagrebu koje je provela autorica Barbarić potvrdivši da je izradba plana pripravnosti i postupanja u slučaju katastrofa iznimka, a ne pravilo.⁵⁵ Danim istraživanjima može se zaključiti da je preventivna zaštita (u obliku planova pripravnosti i postupanja u slučaju katastrofa) zanemarena kako u Europi tako i kod nas.

Kao najveći problem kod planiranja izdvaja se mogućnost da plan nikada ne bude primijenjen.⁵⁶ Prije izradbe i razvijanja plana za slučaj katastrofa, svaka bi pojedina ustanova

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Barbarić, A. Plan za slučaj katastrofe – imaju li ga i trebaju li ga Hrvatske knjižnice? (Na primjeru Knjižnica Sveučilišta u Zagrebu). // Knjižnice: kamo i kako dalje? / uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 5.

⁵² Ibid. Str. 7.

⁵³ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

⁵⁴ Ibid. Str. 8.

⁵⁵ Barbarić, A. Plan za slučaj katastrofe – imaju li ga i trebaju li ga Hrvatske knjižnice? (Na primjeru Knjižnica Sveučilišta u Zagrebu). // Knjižnice: kamo i kako dalje? / uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 12.

⁵⁶ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

ponajprije trebala provesti detaljno ispitivanje vlastitih potreba i specifičnih okolnosti kako bi zadovoljila upravo te potrebe.⁵⁷

Prvu točku plana čini procjena rizika odnosno prepoznavanje mogućih izvora katastrofa. Dakle, svaka ustanova (knjižnica) treba procijeniti koje su najveće i najvjerojatnije prijetnje kako samoj knjižnici tako i njezinim zbirkama.⁵⁸ Dvije su vrste rizika, a čine ih rizici izvan zgrade te rizici unutar zgrade. U rizike izvan zgrade pripadaju npr. štetne ljudske djelatnosti, moguće oluje, poplave i konstrukcijska oštećenja, dok se u rizike unutar zgrade mogu ubrojiti rizik od požara ili poplave, kvaliteta građevnog materijala zgrade. Vrijedi izdvojiti i rizike od namjernoga štetnoga ljudskoga djelovanja, a to su: terorizam, vandalizam, palež te građanski nemiri. Također, naglasak je stavljen na činjenicu da se procjena rizika ne radi samo jednom i da ne vrijedi zauvijek. U ovoj točki procjenjuju se sigurnost, stanje sa spremištem, protupožarni sustavi, čišćenje i osposobljenost osoblja. Osobito se dotiče teme vode i vatre, tj. mogućih oštećenja od vode i požara.

Upravljanje rizicima predstavlja drugu točku plana. Čini se da je najbolje reći da se zapravo radi o prevenciji i zaštiti. I tu treba naglasiti da se prevencija „odnosi na mjere kojima se sprečava neki događaj“⁵⁹, a da se zaštita „odnosi na mjere kojima se ograničava oštećenje zbirke ukoliko se događaj dogodi“.⁶⁰ Neminovno je istaknuti da se zgrade moraju redovito pregledavati. U tom smislu valja reći da se kod zgrade pregledava njezina okolina i konstrukcija. Kada se govori o okolini, pozornost treba obratiti na vanjsku sigurnosnu rasvjetu, na okolne zgrade. Pritom se misli da treba biti u kontaktu sa stanarima i vlasnicima zgrada. Pregledavaju se i provjeravaju odvodni kanali, zaštitni pregradni zidovi i sl. Kad se provjerava konstrukcija zgrade, posebnu pažnju valja posvetiti sigurnosti i sustavu nadzora svih osoba.⁶¹

Što se spremišta tiče, izdvaja se savjet da treba izbjegavati da spremišta budu na najvišem katu zgrade. Štoviše, građu je potrebno pohraniti barem 150 mm iznad razine poda kako bi se umanjili učinci poplave. Budući da je spremište toliko važno za zaštitu knjižnične građe, u njemu je poželjno imati vatrootporne sefove za najvredniju građu, a poželjno je

⁵⁷ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid. Str. 15.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

razlučiti daje li se prednost drvenim ili metalnim policama. Kada se radi o zaštiti od vatre, električna instalacija treba biti odvojena od spremišta i preko noći se treba isključivati. Električnu instalaciju redovito se provjerava te se o tim provjerama vode bilješke. Valja istaknuti da, iako možda zvuči samo po sebi razumljivo, u knjižnici mora vrijediti zabrana pušenja za sve. Neminovno je i da knjižnica posjeduje sustav za otkrivanje požara. Međutim, automatski sustavi za gašenje požara, a pritom se misli na sustave s vodom i plinovima, nerijetko imaju nedostatke pa se čak preporučuju priručne mogućnosti poput uređaja za ručno gašenje požara te posude s vodom. Naime, na voditelju tima za reakciju je da osigura dostupnost ručnih uređaja na označenim mjestima unutar zgrade.⁶²

Da bi cijela ustanova zajedno s osobljem mogla biti pripravna, tj. spremna za slučaj katastrofe, potrebno je da ima koordinatora plana. Radilo bi se o osobi koja je spremna za pregovore i susrete te koja bi predstavljala autoritet ostalom osoblju. Nadalje, koordinador je taj koji dodjeljuje sredstva u slučaju katastrofa.⁶³ No, osim koordinatora svoju ulogu pronalazi i već spomenuti tim za reakciju. Naravno, tim se treba usmjeravati u slučaju katastrofe. Članovi tima za reakciju preuzimaju na sebe neke od sljedećih uloga: usmjeravanje tim(ova) za oporavak; proglašavanje kriznog stanja i implementaciju plana. Zatim, tu su i briga o osiguravateljima i podnošenje zahtjeva za osiguranjem i briga o računalnim i telekomunikacijskim sustavima. Neke od uloga su i nabava ili unajmljivanje specijalizirane opreme za obnovu kao i traženje stručnih savjeta itd.

Sam plan čini okosnicu u ovom radu, stoga je potrebno reći nešto više o njemu. Na stranu ćemo ostaviti problem imaju li ga pojedine ustanove (knjižnice) ili nemaju, a osvrnut ćemo se na to što s njim raditi ukoliko ga knjižnica posjeduje. Prvo, iako ne i najvažnije, on treba biti svima dostupan i otisnut.⁶⁴ Treba ga podijeliti upravi, čitavom osoblju knjižnice, važnim hitnim službama, osiguravajućim društvima, ali i ostalim knjižnicama koje se potom mogu uključiti u suradnju. Osim navedenoga, treba postojati određeni broj kopija plana koji treba biti laminiran tako da ga se može koristiti u slučaju opasnosti od vode. Važnost plana zaokružimo ovako: „postojanje službenog pisanog plana koji jasno opisuje postupke i odgovornosti, i koji je službeno odobrila uprava ustanove, značajan je dokaz da je spremnost

⁶² Ibid.

⁶³ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

⁶⁴ Ibid.

za slučaj katastrofa integralni dio postupka upravljanja i odgovornosti unutar ustanove“.⁶⁵ Plan bi se naime trebao revidirati svakih godinu dana. Suradnja s drugim ustanovama donosi višestruke koristi. Troškovi opreme mogu se dijeliti, može se ponuditi i prihvatiti pomoć, a dijeliti se mogu i informacije iz pojedinih planova. Najznačajnija dobrobit zasigurno se očituje u zajedničkom apeliranju na nacionalne ili lokalne vlasti.⁶⁶

⁶⁵ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012. Str. 21.

⁶⁶ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

3. NARODNE KNJIŽNICE KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKE ŽUPANIJE I AKTI KNJIŽNICA

Narodnih je knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji pet: Gradska knjižnica Đurđevac, Narodna knjižnica Virje, Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica, Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy i Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci. U pronalasku knjižnica pomogao nam je portal Knjiznica.hr⁶⁷, a koji na jednom mjestu okuplja sve narodne knjižnice Republike Hrvatske. Od pet knjižnica Koprivničko-križevačke županije jedino Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy nema svoju mrežnu stranicu, već informacije o njoj pronalazimo na stranicama općine. Dotaknimo se i samih narodnih knjižnica – one su organizacije koje osnivaju, podržavaju i financiraju određene zajednice putem nacionalne, regionalne ili lokalne vlasti. Osiguravaju pristup cjeloživotnom učenju, znanju i informacijama, a na raspolaganju su svim članovima zajednice.⁶⁸ U daljnjem tekstu o svakoj će pojedinoj narodnoj knjižnici ove županije biti riječi, a dotaknut ćemo se i akata (dokumenata) vezanih uz zaštitu knjižnične građe, što internih, što općih.

3.1. GRADSKA KNJIŽNICA ĐURĐEVAC

Slika 1. Gradska knjižnica Đurđevac.

Izvor:

https://www.google.hr/search?q=gradska+knji%C5%BEnica+%C4%91ur%C4%91evac&rlz=1C1SKPL_enHR5

⁶⁷ Portal narodnih knjižnica. Dostupno na: <http://www.knjiznica.hr/home.php> (6. 10. 2016.)

⁶⁸ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

[79HR579&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj7ntOki-7VAhUI7RQKHUjcBBoQ_AUICigB&biw=1366&bih=600#imgsrc=jI75j7Av65wvsM](https://www.knjiznica-djurdjevac.hr/o-knjiznici/djeci-odjel/bibliokofer/) (23. 8. 2017.)

Gradska knjižnica Đurđevac otvorila je svoja nova vrata 1996. godine, a 2000. godine kupljen je novi prostor u kojeg se smjestilo dječji odjel. Gradska se knjižnica Đurđevac odlikuje projektom „Bibliokofer“, a kojim se omogućuje posudba knjiga dječjim vrtićima. Zanimljivost ove knjižnice pokazuje se i na Podravskom radiju i to emisijom „Priče za laku noć“ koja se emitira svaki dan u 19.50 sati.⁶⁹ Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac izdvojila je kao svoju zadaću citat iz UNESCO-ova Manifesta za narodne knjižnice te ju ovom prilikom prenosimo: „narodne knjižnice zasnivaju na jednakosti pristupa svima, bez obzira na dob, rasu, spol, vjeru, nacionalnost, jezik ili društveni položaj“.⁷⁰

Gradska knjižnica Đurđevac surađuje s udrugama Mali princ i s Udrugom slijepih i slabovidnih Koprivničko-križevačke županije. Posegnemo li za poviješću knjižnice, pronaći ćemo podatak da je 1876. godine postojala čitaonica čime smatramo početke postojanja knjižnice u određenom obliku. Intrigantno je, i za ovaj rad vrijedan podatak, da je prvi knjižničar bio Ivan Topolčić i da je većina knjiga koje je on donio u knjižnicu propala zbog jedne katastrofe – vlage.⁷¹ Vrijedi spomenuti i Matu Kudumiju, prvoga knjižničara u Đurđevcu koji je u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu polagao stručni ispit 1958. godine. Ova se informacija ističe iz razloga što je Kudumija svojevremeno bio neshvaćen u svojoj sredini zbog obrazovanja knjižničara pa se ova tema može jednostavno prenijeti i na današnju situaciju. Naime, još uvijek se ponegdje smatra da knjižničar ne treba biti obrazovan da bi bio knjižničar. 1999. godine prostor od 50,22 m² uređen je u spremište uz potporu Ministarstva kulture. 2000. godine Gradsko je vijeće donijelo odluku o izdvajanju knjižnice iz sastava Centra za kulturu i o osnivanju Gradske knjižnice Đurđevac. 2001. godine Trgovački je sud u Bjelovaru donio rješenje o registriranju samostalne ustanove.⁷²

⁶⁹ Bibliokofer // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/o-knjiznici/djeci-odjel/bibliokofer/> (23. 7. 2017.)

⁷⁰ Gradska knjižnica Đurđevac // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/o-knjiznici/djeci-odjel/bibliokofer/> (23. 7. 2017.)

⁷¹ Povijest Gradske knjižnice Đurđevac // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/o-knjiznici/povijest-knjiznice/> (29. 8. 2017.)

⁷² Povijest Gradske knjižnice Đurđevac // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/o-knjiznici/povijest-knjiznice/> (29. 8. 2017.)

Od 2013. godine ravnateljica Gradske knjižnice Đurđevac bila je Antonija Mandić, no za vrijeme pisanja ovoga rada došlo je do izmjene, a nova je ravnateljica sada Martina Makar⁷³. Što se digitalizacije u smislu zaštite knjižnične građe tiče, ističe se digitalizacija đurđevačkih novina. Projekt je započet 2009. godine, a digitalizirano je 8 godišta novina, 135 brojeva i 1058 stranica Đurđevačkog vjesnika, Novog Podravca i Podravca.⁷⁴ Novine su, dakle, dostupne svima. Upravljanje Gradske knjižnice Đurđevac i nije na najvećoj razini. Razlog pronalazimo u suradnji s lokalnim vlastima. Naime, knjižnica nema dovoljno zaposlenika, prema Standardima za narodne knjižnice⁷⁵ zaposlenih bi trebalo biti 8, a tek ih je 4.⁷⁶ Lokalne vlasti ne prepoznaju vrijednosti knjižnice, stoga se događa da smanjuju novčana sredstva, a u takvom ozračju se narodne knjižnice ne mogu razvijeti. Najbolje to pokazuje Strateški plan Gradske knjižnice Đurđevac u kojemu stoji: „Neujednačen pristup lokalne zajednice prema knjižnici (svake četiri godine nakon izbora počinje iznova borba za dokazivanje da je knjižnica potrebna lokalnoj zajednici) zahtijeva sveopću društvenu povezanost, ali i konkretne mjere“.⁷⁷ O svemu odlučuje gradski proračun. Presedan u ovoj knjižnici je i činjenica je na poslovima pomoćne knjižničarke i spremačice bila zaposlena ista osoba. Takve situacije trebale bi pripadati prošlom stoljeću, no ne i 21. Nabavu knjižnične građe potpomažu Grad Đurđevac, Ministarstvo kulture i Koprivničko-križevačka županija.

⁷³ To je bilo u trenutku autoriziranja intervjua, u lipnju ove godine.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Standardi za narodne knjižnice // Narodne novine. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (3. 9. 2017.)

⁷⁶ Izvješće o radu 2015. Gradske knjižnice Đurđevac // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/wp-content/uploads/2016/02/Izvestaj-2015.pdf> (29. 8. 2017.)

⁷⁷ Strateški plan 2013.-2015. Gradske knjižnice Đurđevac // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/wp-content/uploads/2016/02/strateski-plan-2013.pdf> (29. 8. 2017.)

3.2. OPĆINSKA KNJIŽNICA SIDONIJE RUBIDO ERDÖDY

Slika 2. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy.

Izvor:

https://www.google.hr/search?q=op%C4%87inska+knji%C5%BEica+gornja+rijeka&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiXzp_lIu7VAhVJWRQKHVpDB2MQ_AUICygC&biw=1366&bih=600#imgrc=nzabIRuO9C7qtM: (23. 8. 2017.)

Najmlađa je općinska knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji, a osnovana je 15. listopada 2007. godine. Isto tako, i najmanja je narodna knjižnica u ovoj županiji (60 m²).⁷⁸ Smještena je u zgradi općine. Informacije o knjižnici pruža Katalog informacija⁷⁹ koji se nalazi na mrežnoj stranici općine⁸⁰. Sama knjižnica nema svoju mrežnu stranicu. Knjižnica je,

⁷⁸ Srblijinović, M. E-pošta. (19. 6. 2017.)

⁷⁹ Katalog informacija Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy Gornja Rijeka. Dostupno na: <http://www.gornja-rijeka.hr/opcinska-knjiznica/> (23. 7. 2017.)

⁸⁰ Ponovnim pretraživanjem vidljivo je da navedena stranica više ne postoji (2. 9. 2017.)

prema namjeni i sadržaju knjižničnoga fonda, narodna. Osnivačka i vlasnička prava nad knjižnicom ima općina Gornja Rijeka. Ravnateljica Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy je Marina Srbljinović. Nerijetko se po pitanju ove knjižnice navodi da je to mala knjižnica, no bez obzira na veličinu, iz Plana i programa rada Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy Gornja Rijeka⁸¹ razvidno je da bi svaka „općina trebala imati općinsku knjižnicu bez obzira na svoju veličinu“. U tom kontekstu, ona bi trebala zadovoljiti 85 % zahtjeva svojih korisnika te biti mjesno obavijesno središte. Knjižnica se sastoji od čitaonice, odjela za odrasle i igraonice i radi se o III. tipu knjižnice (do 5000 stanovnika). U nabavi knjižnične građe pomažu sama općina, Ministarstvo kulture i Koprivničko-križevačka županija. Naglašava se da se zaštita radi unutar obrade, a podnaslov Zaštita knjižnične građe otkriva da se nakon računalne obrade knjiga mora zaštititi u zaštitnu foliju. Međutim, tu se radi o tehničkoj zaštiti.

3.3. GRADSKA KNJIŽNICA "FRANJO MARKOVIĆ" KRIŽEVCI

Slika 3. Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci.

Izvor:

https://www.google.hr/search?q=gradska+knji%C5%BEenica+kri%C5%BEevci&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj1tfDiu7VAhWD8RQKHdwjDPEQ_AUICigB&biw=1366&bih=600#img=grc=cuoTLqSi2m8eCM: (23. 8. 2017.)

⁸¹ Plan rada za knjižnicu // Mrežna stranica Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy Gornja Rijeka. Dostupno na: <http://www.gornja-rijeka.hr/plan-rada-za-knjiznicu-2016/> (23. 7. 2017.)

Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci javna je i neprofina ustanova u kulturi, namijenjena Križevčanima, a ujedno je i središnja knjižnica za šire područje s pripadajućim općinama: Sveti Ivan Žabno, Sveti Petar Orehovec, Gornja Rijeka i Kalnik. Najstarija je kulturna ustanova u gradu kao što je i najstarija narodna knjižnica u županiji. Zanimljivo je da je četvrta knjižnica po starosti u Republici Hrvatskoj. Uzimajući u obzir povijest, knjižnica djeluje od 1838. godine kada je nosila naziv „Ilirska čitaonica“. Jasno je da je poput ostalih narodnih knjižnica ove županije mijenjala naziv, organizaciju i prostor. Od 1999. godine djeluje kao samostalna kulturna ustanova čiji je osnivač Grad Križevci. Naziv je dobila po Franji Markoviću, filozofu i književniku. Izdvojimo da je 2010. godine dobila na korištenje zgradu bivšeg Doma HV-KŽ čime je započeo projekt uređenja novog prostora za potrebe Gradske knjižnice.

Interni Pravilnik o zaštiti knjižnične građe⁸² nastao je na temelju članka 45. Zakona o knjižnicama⁸³ i na temelju Pravilnika o zaštiti knjižnične građe.⁸⁴ U ovom dijelu rada usporedit ćemo oba pravilnika. Većina je odredbi gotova ista, križevački Pravilnik sadrži skraćene verzije članaka. Izdvojit ćemo članke koji se razlikuju. Primjerice, u članku 7. križevačkog Pravilnika ne stoji da ravnatelj treba odrediti osobu zaduženu za čišćenje niti da treba osigurati optimalnu mikroklimu (odnosi se na relativnu vlagu od 45 do 60 % i na temperaturu zraka od 16 do 20 °C). Pravilnik o zaštiti knjižnične građe u članku 8. sadrži popis zaštitne opreme, dok križevački Pravilnik donosi smjernice pohranjivanja i čuvanja. Članka 8. u križevačkom Pravilniku nema. U križevačkom Pravilniku nisu navedena poglavlja Način pohrane i prenošenja knjižnične građe; Način pohrane i prenošenja knjižnične građe; Način obilježavanja i pregledavanja knjižnične građe; Način opremanja knjižnične građe. Iako, križevački Pravilnik ipak o svim načinima i govori. Članak 10. internog Pravilnika sadrži odredbu da je građu potrebno pravilno označiti, signirati i smjestiti po važećim stručnim podjelama iz UDK tablica, dok spomenute odredbe u Pravilniku o zaštiti knjižnične građe nema. Članak 11. križevačkoga Pravilnika donosi način pohrane AV građe. Iduće

⁸² Pravilnik o zaštiti knjižnične građe Gradske knjižnice Križevci // Mrežna stranica Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci. Dostupno na :http://www.knjiznica-krizevci.hr/foto/dokumenti/akti/Pravilnik%20o%20za%C5%A1titi%20knji%C5%BEni%C4%8Dne%20gra%C4%91e_Kri%C5%BEEvci.pdf (24. 7. 2017.) U daljnjem tekstu koristit će se izraz križevački Pravilnik radi jednostavnosti.

⁸³ Zakon o knjižnicama. // Zakon.hr. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama> (9. 7. 2017.)

⁸⁴ Pravilnik o zaštiti knjižnične građe. // Narodne novine. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_04_52_1001.html (9. 7. 2017.)

poglavlje koje je križevački Pravilnik uključio jest prenošenje građe knjižnične građe na druge medije. Članka istovjetnom čl. 4. u križevačkom Pravilniku nema. Čl. 18. donosi sljedeće: „Korištenje knjižnične građe knjižnica uređuje se Pravilnikom o pružanju usluga i načinu korištenja knjižnične građe Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci“.

Problemizirajući zaštitu knjižnične građe, neminovno je spomenuti hemeroteke Gradske knjižnice Franjo Marković Križevci.⁸⁵ Riječ je o zbirci „novinskih izrezaka izreznih iz svih dnevnih i tjednih novina koji se svojim sadržajem odnose na područje Križevaca i okolice“.⁸⁶ Izresci, tj. članci dio su križevačke povijesti, odnosno povijesti čitavoga kraja te prema tome predstavljaju iznimnu vrijednost pa je iz tog razloga odlučeno članke zaštititi, odnosno digitalizirati.⁸⁷

3.4. NARODNA KNJIŽNICA VIRJE

Slika 4. Narodna knjižnica Virje.

Izvor:

https://www.google.hr/search?q=narodna+knji%C5%BEnica+virje&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwis89GJi-7VAhUHWQRQKHZ3MDoEQ_AUICygC&biw=1366&bih=600#imgsrc=rKFD29gfJlsQPM: (23. 8. 2017.)

⁸⁵ Hemeroteka Gradske knjižnice Križevci // Mrežna stranica Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=1310> (24. 7. 2017.)

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid.

Ravnateljica Narodne knjižnice Virje je Ivanka Ferenčić Martinčić. Na mrežnoj stranici knjižnice pronalazimo akte knjižnice u koje su ubrojeni statut, poslovnik, pravilnik te odluke. U Statutu knjižnice pod Djelatnost knjižnice stoji da ona obuhvaća stručnu obradu, čuvanje i zaštitu knjižnične građe. Isto tako, člankom 15. istaknuto je da se korištenje knjižnice uređuje pravilnikom o radu knjižnice te da sadrži postupak u slučaju oštećenja, gubitka posuđene knjižnične građe ili njezinoga uništenja. Nadalje, pronalazimo i propise, među kojima su i Pravilnik o zaštiti knjižnične građe, Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe, Zakon o knjižnicama, ali i Standarde za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj.

3.5. KNJIŽNICA I ČITAONICA -"FRAN GALOVIĆ" KOPRIVNICA

Slika 5. Knjižnica i čitaonica "Fran Galović Koprivnica.

Izvor:

https://www.google.hr/search?q=knji%C5%BEnica+i+%C4%8Ditaonica+koprivnica&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwimrpKaiu7VAhWCtBQKHSWzDdAQ_AUICygC&biw=1366&bih=643#imgsrc=uF6vrPWewsshpm
: (23. 8. 2017.)

O inovativnosti, važnosti i dostignućima Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica govori već i sama Spomenica⁸⁸. Ona nam je i polazišna točka kada je o ovoj knjižnici riječ. O povijesti knjižnica i čitaonica u Koprivnici pisao je Hrvoje Petrić te je izdvojio podatak da se prva javna knjižnica u Koprivnici odnosi na knjižnicu rimokatoličke župe sv. Nikole biskupa i to 1650. godine.⁸⁹ Kao i ostale knjižnice, i Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica mijenjala je prostor, nazive i organizaciju, a mi ćemo se ovom prilikom osvrnuti na suvremeno stanje. U današnji se prostor Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica smjestila 1978. godine.

Kada je o novijoj povijesti riječ, knjižnica je 1945. godine bila u Domu kulture.⁹⁰ 1967. pripojena je Muzeju grada Koprivnica, a 1991. godine postala je samostalna ustanova kada i dobiva naziv Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica, a dotada je nosila naziv Gradska knjižnica i čitaonica.⁹¹ 1995. godine knjižnica dobiva ravnateljicu – Dijanu Sabolović-Krajinu, „pod čijim vodstvom knjižnica ubrzo započinje svoj put prema samom vrhu narodnih knjižnica u zemlji“.⁹² I dan-danas knjižnica je na samom vrhu upravo jer je, osim što je informativno, multimedijalno i kulturno središte grada (pa i županije), uvijek pronalazila načine za napredak.

Napredak se očituje osobito u velikoj adaptaciji koja je trajala od 1995. godine do 2002. godine. Naime, do adaptacije je došlo jer „početkom devedesetih godina sve više opet dolaze do izražaja problemi s prostorom“. No, kako su i same instalacije bitne za knjižničnu građu i njezinu zaštitu, ističe se da su one zahtijevale temeljitu rekonstrukciju.⁹³ „Sve veći problem postaje i neriješeni priključak na gradsku kanalizaciju, kao i problematičan krov koji

⁸⁸ Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010.

⁸⁹ Petrić, H. Prve knjižnice i čitaonice u Koprivnici (1650.-1869.) // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010. Str. 16-29.

⁹⁰ Sabolović-Krajina, D. Gradska knjižnica i čitaonica u Koprivnici 1945.-1994. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010. Str. 71.

⁹¹ Ibid. Str. 105.

⁹² Ujlaki, K. Moderna knjižnica : knjižnica i čitaonica »Fran Galović« Koprivnica // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010. Str. 117.

⁹³ Vugrinec, Lj. Lokacije i adaptacije Knjižnice i čitaonice »Fran Galović« Koprivnica od 1945. godine do danas // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010. Str. 174.

sve češće prokišnjava i neriješena sanacija vlage“, u Spomenici se izdvajaju nemali problemi. Isto tako, zgrada u kojoj je knjižnica dobila svoj prostor je iz 1865. godine, odnosno radi se o spomeniku prve kategorije te je zahtijevala temeljitu zaštitu. Jedan je od glavnih ciljeva adaptacije bio osigurati kvalitetnu zaštitu građe pored osiguravanja prostora (spremišta) za pohranu i čuvanje knjižnične građe.⁹⁴ Vezano uz spremište, 1998. godine, u prvoj fazi adaptacije, nabavljeni su specijalni ormari, kompaktusi – police za pohranu građe.⁹⁵ A ističe se da su izrađeni upravo za knjižnična spremišta, prema posebnim standardima.

Istaknimo još jedanput da se „knjižnica prije adaptacije nije imala uvjete razvijati se, funkcionirala je uglavnom kao kulturno središte grada, te mjesto za posudbu i čitanje knjiga i časopisa“.⁹⁶ Nadalje, sa završenom adaptacijom nije se trajno riješio problem vlage, „koja je osobito izražena u podrumskim prostorima gdje se nalaze knjižnično spremište, prihvatljiva vlažnost zraka održava se posebnim aparatima za odvlaživanje“.⁹⁷ Knjižnica je klimatizirana 2006. godine. Zaključno, izdvojimo da je problem nedostatka prostora, unatoč nedavnoj adaptaciji, opet i sve izraženiji. Koprivnička knjižnica ujedno je i središnja knjižnica Koprivničko-križevačke županije iz razloga što se u njoj nalazi Županijska matična služba.

Govoreći o aktima knjižnice, koprivnička knjižnica prednjači popisom dokumenata. Ugrubo, akti se dijele u dvije kategorije: u službene dokumente i u akte i pravilnike knjižnice. U službene se dokumente uvrštavaju financijska izvješća, programi rada, planovi nabave i sl., dok u akte i pravilnike ubrajamo Pravilnik o zaštiti na radu, Pravilnik o zaštiti od požara itd.⁹⁸

Za naš rad izdvojit ćemo Pravilnik o pružanju usluga i knjižnične građe, a osobito je zanimljiv članak 16. koji govori: „Članovi imaju pravo na osnovnu poduku o metodama i tehnikama korištenja knjižničnog fonda, prostora i usluga, koju im pružaju knjižničari. Individualna poduka korisnika provodi se kontinuirano prema iskazanom interesu, a grupna poduka organizirano i povremeno prema zahtjevima korisnika te planu i programu rada

⁹⁴ Ibid. Str. 176.

⁹⁵ Ibid. Str. 178.

⁹⁶ Vugrinec, Lj. Lokacije i adaptacije Knjižnice i čitaonice »Fran Galović« Koprivnica od 1945. godine do danas // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice »Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica »Fran Galović“, 2010. Str. 185.

⁹⁷ Ibid. Str. 186.

⁹⁸ Dokumenti Knjižnice i čitaonice Fran Galović Koprivnica // Mrežna stranica Knjižnice i čitaonice Fran Galović Koprivnica. Dostupno na: <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=24&n=2> (29. 8. 2017.)

Knjižnice“.⁹⁹ Navedeni članak upućuje, između ostalog, i na zaštitu knjižnične građe kao i na odgovornost zajednica, odnosno i korisnika kada je riječ o knjižničnoj građi. Također, u istom Pravilniku naglašava se da korisnik treba upozoriti na oštećenje građe, ali i da je osobno odgovoran za posuđenu građu. Nadalje, valja izdvojiti i Kućni red u kojemu su istaknuti fotokopiranje i skeniranje, a člankom 8. naglašava se: „Ako knjižničar ustanovi da fotokopiranje ili skeniranje uništava knjižničnu građu, može odbiti fotokopiranje ili skeniranje“.¹⁰⁰

⁹⁹ Pravilnik o pružanju usluga i knjižnične građe Knjižnice i čitaonice Fran Galović Koprivnica // Mrežna stranica Knjižnice i čitaonice Fran Galović Koprivnica. Dostupno na: http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/dokumenti/pravilnik_pruzanje_usluga_i_knj_gradje.PDF (29. 8. 2017.)

¹⁰⁰ Kućni red Knjižnice i čitaonice Fran Galović Koprivnica // Mrežna stranica Knjižnice i čitaonice Fran Galović Koprivnica. Dostupno na: http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/dokumenti/kucni_red.pdf (29. 8. 2017.)

4. ISTRAŽIVANJE ZAŠTITE KNJIŽNIČNE GRAĐE U NARODNIM KNJIŽNICAMA KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKE ŽUPANIJE

Istraživanje o zaštiti knjižnične građe provedeno je 2017. godine među ravnateljicama narodnih knjižnica. Cilj istraživanja bio je utvrditi provođenje postupaka zaštite knjižnične građe, dobiti uvid u aktivnosti (mjere) zaštite. Problemizirajući zastupljenost postupaka zaštite knjižnične građe izdvojile su se ove hipoteze:

1. Narodne knjižnice Koprivničko-križevačke županije poduzele su preventivne mjere zaštite od požara, poplava, krađa i napada plijesni i kukaca.

2. Narodne knjižnice Koprivničko-križevačke županije nemaju plan za slučaj katastrofa.

3. Imaju li knjižnice optimalne uvjete za zaštitu različitih vrsta knjižnične građe?

Svrha istraživanja bila je istražiti problematiku zaštite knjižnične građe u narodnim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije kao i ponuditi mjere poboljšanja, odnosno moguća rješenja.

Metodologija

Istraživanje je provedeno intervjuom, a intervjuirane su ravnateljice knjižnica. Pritom su putem e-pošte zamoljene da se odazovu. Intervju se sastojao od 24 pitanja, podjednak broj pitanja raspoređen je po hipotezama. Istraživanje je obuhvatilo 5 narodnih knjižnica: Narodnu knjižnicu Virje, Gradsku knjižnicu Đurđevac, Knjižnicu i čitaonicu "Fran Galović" Koprivnica, Općinsku knjižnicu Sidonije Rubido Erdödy Gornja Rijeka te Gradsku knjižnicu "Franjo Marković" Križevci. Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica svoj je intervju autorizirala 16. lipnja 2017. godine, istoga dana intervju je autorizirala Narodna knjižnica Virje. Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci odgovorila je i autorizirala intervju 11. srpnja 2017. godine. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy odgovore je autorizirala 19. lipnja 2017. godine, dok je Gradska knjižnica Đurđevac odgovore autorizirala 14. lipnja 2017.

4.1. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U istraživanju je provedena analiza sadržaja¹⁰¹ kojom se htjelo dobiti uvid u stanje zaštite knjižnične građe u narodnim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije, utvrditi aktivnosti (mjere) zaštite i načine provođenja postupaka zaštite knjižnične građe. Izvori podataka odnose se na knjižnice, ali prije svega na same ravnateljice, budući da su smatrane dobro obaviještenima.¹⁰² Uzorak obuhvaća razdoblje od godine dana (u tom je vremenu, naime, prikupljan informacijski sadržaj). Jedinice analize sadržaja odnose se na tekst intervjua.

Prvo pitanje glasillo je: Jesu li se u posljednjih 5 godina dogodili neki od nepredviđenih događaja koji bi utjecali na knjižničnu građu? Koji?

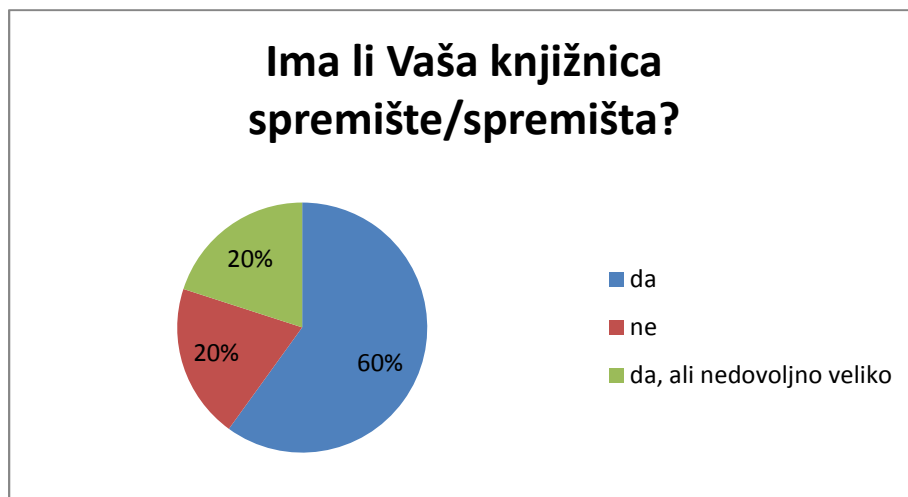
Grafički prikaz 1. Nepredviđeni događaji u zadnjih 5 godina

Grafički prikaz 1. prikazuje nam da je poplavu u posljednjih 5 godina imala jedna knjižnica, dok je drugi nepredviđen događaj bio selidba i dogodio se jednoj knjižnici. Ostale tri knjižnice nisu imale nepredviđene događaje.

Nadalje, drugo je pitanje glasillo: Ima li Vaša knjižnica spremište/spremišta?

¹⁰¹ Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D., Pološki Vokić, N. Priručnik za metodologiju istraživačkog rada : kako osmisлити, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. Zagreb : M.E.P. d.o.o., 2010.

¹⁰² Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D., Pološki Vokić, N. Priručnik za metodologiju istraživačkog rada : kako osmisлити, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. Zagreb : M.E.P. d.o.o., 2010.

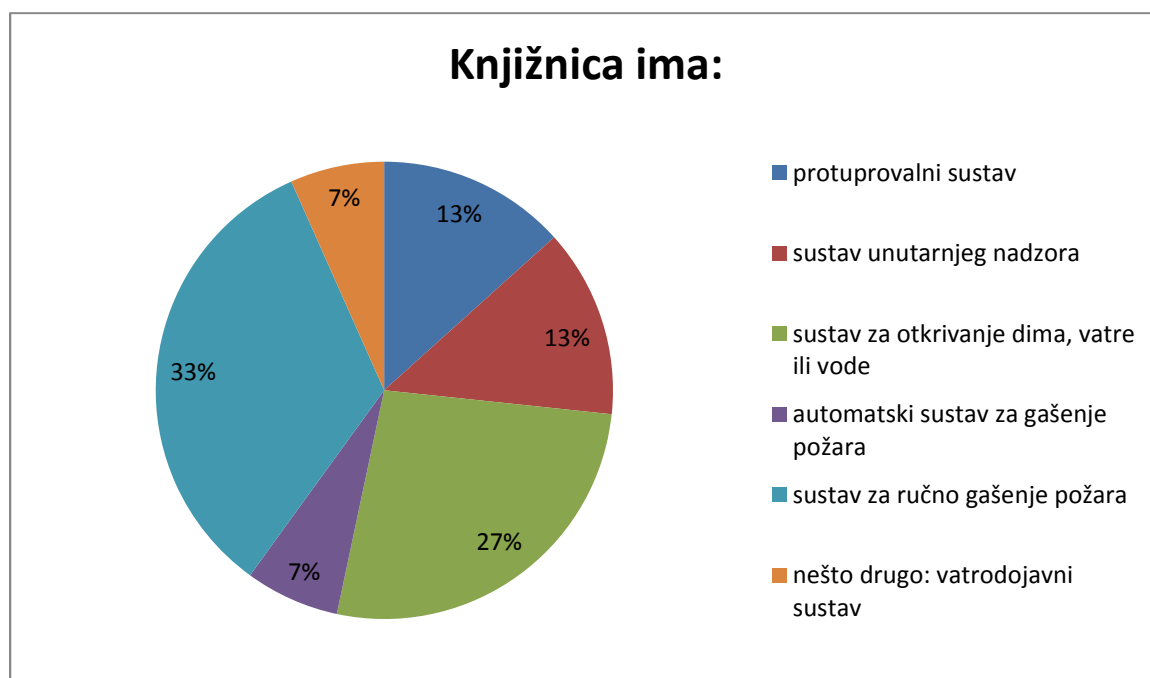

Grafički prikaz 2. Spremište

Grafički prikaz 2. pokazuje nam da 4 knjižnice imaju spremište, jedna od njih ističe da joj je spremište nedovoljno veliko, dok samo jedna knjižnica nema spremište.

Treće je pitanje bilo: Knjižnica ima: (samostalno označiti i dopuniti)

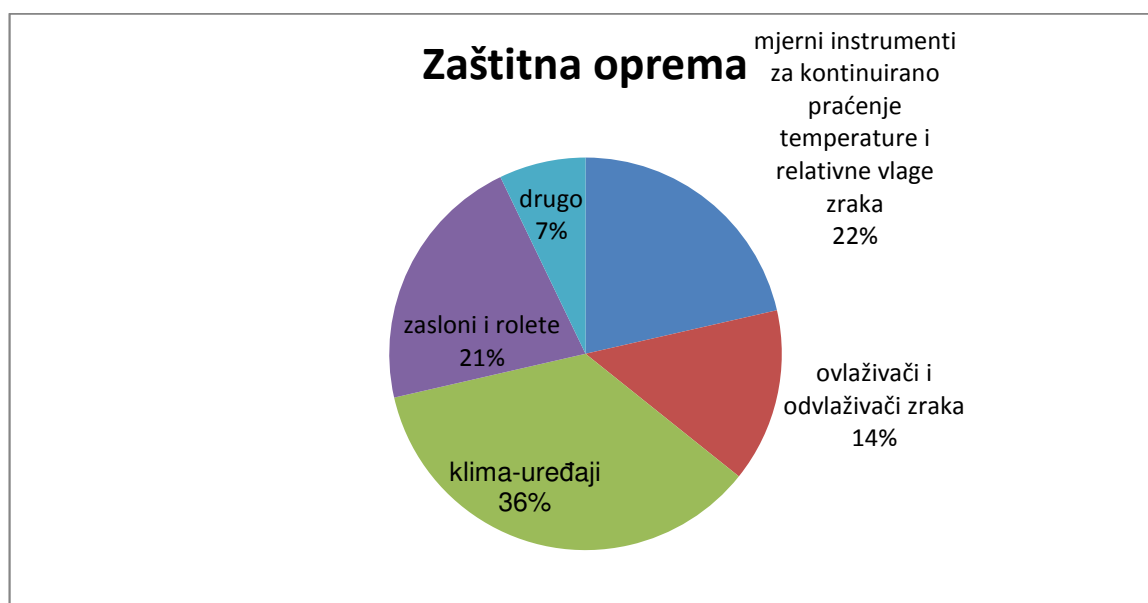
- protuprovalni sustav DA NE
- sustav unutarnjeg nadzora DA NE
- sustav za otkrivanje dima, vatre ili vode DA NE
- automatski sustav za gašenje požara DA NE
- sustav za ručno gašenje požara DA NE
- nešto drugo – što?

Grafički prikaz 3. Knjižnica i sustavi

Grafički prikaz 3. donosi podatke koje zaštitne sustave knjižnice imaju. Jedna narodna knjižnica može se pohvaliti sa svih 5 navedenih sustava, a uz to ima i vatrodojavni sustav. Isto tako, pokazuje nam da knjižnice u najvećoj mjeri imaju sustav za ručno gašenje požara, što bi značilo minimalnu zaštitnu mjeru.

Četvrto pitanje je bilo: Koju opremu knjižnica posjeduje?

Grafički prikaz 4. Zaštitna knjižnična oprema

Grafički prikaz 4. prikazuje da knjižnice u najvećoj mjeri imaju klima-uređaje (svih pet knjižnica). Knjižnice su pod ostalu opremu navele sljedeće: ventilatore, aparate za gašenje požara, računala i računalnu periferiju, laminatore.

Peto, možda i najvažnije pitanje, glasi: Postoji li u knjižnici plan pripravnosti i postupanja u slučaju katastrofa?

Grafički prikaz 5. Plan u slučaju katastrofa

Grafički prikaz 5. prikazuje indikativne rezultate, 2 narodne knjižnice imaju plan u slučaju katastrofa, samo jedna knjižnica nema plan, dok ga dvije knjižnice izrađuju.

6. je pitanje: Ako knjižnica ima plan za slučaj katastrofa, sadrži li on neke od ovih elemenata? (molim samostalno označiti i dopuniti)

- procjenu ugroženosti DA NE
- mjere preventivne zaštite DA NE
- mjere pripravnosti DA NE
- fazu spašavanja DA NE
- saniranje posljedica DA NE
- ništa od navedenoga
- nešto drugo – što?

Grafički prikaz 6. Procjena ugroženosti

Grafički prikaz 6. pokazuje nam da 2 knjižnice unutar plana imaju procjenu ugroženosti, što je dobar podatak s obzirom na to da sveukupno 3 knjižnice imaju sam plan u slučaju katastrofa. Jedna knjižnica izrađuje plan u slučaju katastrofa, stoga se možda i ovaj aspekt u njemu pronađe.

Grafički prikaz 7. Mjere preventivne zaštite

Grafički prikaz 7. donosi nam odličan podatak da sve tri knjižnice koje imaju plan imaju i element mjera preventivne zaštite.

Grafički prikaz 8. Mjere pripravnosti

Element Mjere pripravnosti također imaju sve tri knjižnice koje imaju plan u slučaju katastrofa, a to nam pokazuje Grafički prikaz 8.

Grafički prikaz 9. Faza spašavanja

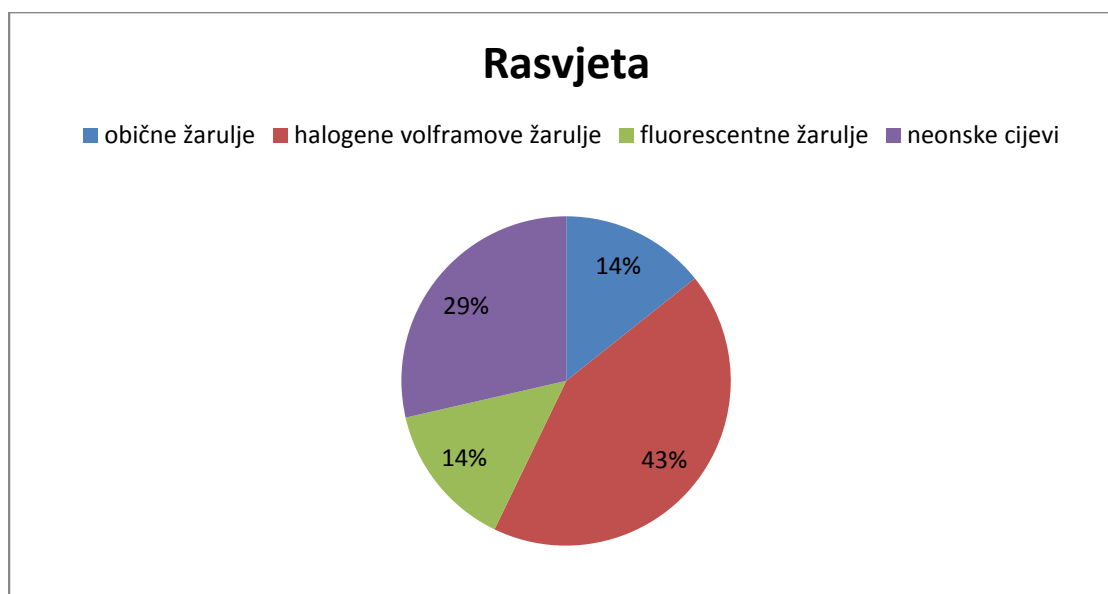
Rezultat je isti kao u prethodnom elementu, prikazan je u Grafičkom prikazu 9.

Grafički prikaz 10. Saniranje posljedica

Grafički prikaz 10. pokazuje da, kao i u prethodnim slučajevima, sve knjižnice u svom planu sadrže i element Saniranje posljedica. Nijedna od knjižnica nije navela da ima neki drugi element.

Sedmo je pitanje: Što knjižnica koristi za rasvjetu?

Grafički prikaz 11. Rasvjeta

Što se rasvjete tiče, u Grafičkom prikazu 11. pokazano je da se u knjižnicama u najvećoj mjeri koriste halogene volframove žarulje, dok se u najmanjoj mjeri koriste obične i fluorescentne žarulje.

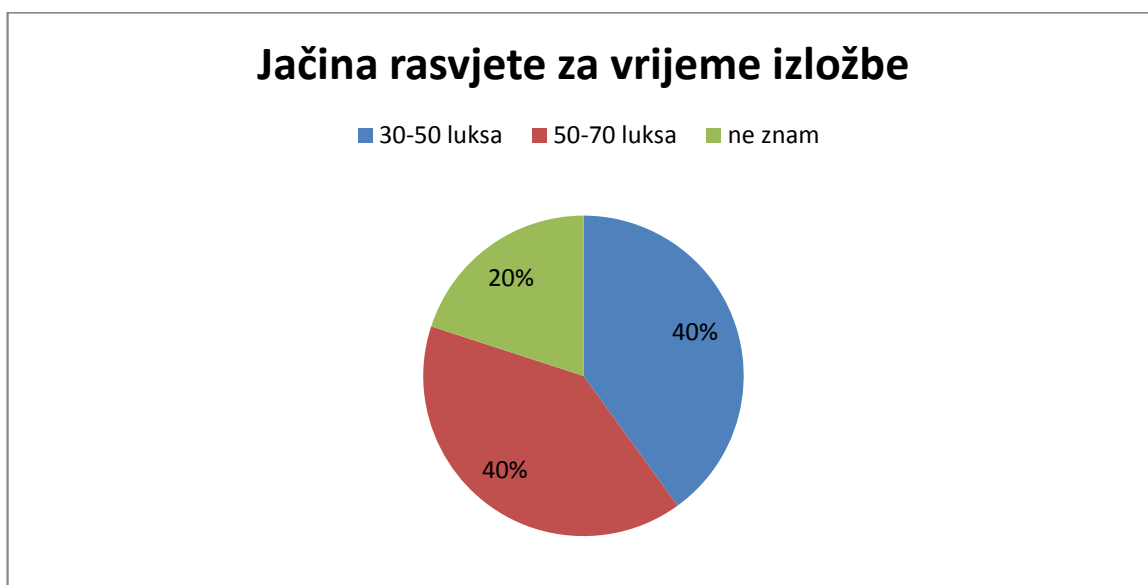
8. pitanje glasi: Kolika je jačina rasvjete u čitaonici?

Grafički prikaz 12. Jačina rasvjete u čitaonici

Što se jačine rasvjete u čitaonici tiče, Grafički prikaz 12. daje nam podatak da dvije knjižnice imaju jačinu rasvjete od 200 do 300 luksa, jedna knjižnica ima više od 300 luksa. Jedna knjižnica ima jačinu rasvjete manju od 200 luksa, dok jedna knjižnica nema točan podatak o jačini.

Kolika je jačina rasvjete za vrijeme izložbe? deveto je pitanje.

Grafički prikaz 13. Jačina rasvjete za vrijeme izložbe

Što se jačine rasvjete za vrijeme izložbe tiče, prikazano nam je da 2 knjižnice imaju jačinu rasvjete od 50 do 70 luksa, a 2 od 30 do 50 luksa. Jedna knjižnica nema točan podatak o jačini, već naglašava da je jačina rasvjete identična rasvjeti u cijeloj knjižnici.

Kolika je jačina rasvjete u spremištu? deseto je pitanje. Grafički prikaz 14. donijet će nam odgovore.

Grafički prikaz 14. Jačina rasvjete u spremištu

Zanimljivi su podatci što se jačine rasvjete u spremištu tiče. Prisjetimo se da jedna od knjižnica nema spremište, stoga nije uvrstila ovaj odgovor. Jedna knjižnica ne zna podatak o jačini rasvjete u spremištu, no ističe da je ona slabija od rasvjete u ostatku knjižnice. Jedna knjižnica ima jačinu rasvjete 100 luksa, druga od 50 do 70 luksa, a treća od 30 do 50 luksa.

11. pitanje glasi: U slučaju pojave plijesni na knjižnoj i fotografskoj građi, koju biste mjeru poduzeli? Tri knjižnice bi kontaktirale i zaposlile konzervatora, jedna od te tri knjižnice bi čišćenje obavila korištenjem odvoda za provjetravanje s filtrom. Jedna od knjižnica plijesni bi uklonila s HEPA usisivačem, dok bi druga odradila konzultacije s matičnom službom i knjižničarima iz Muzeja Koprivnice. Također, izdvojila bi zahvaćenu građu, obavila sušenje, čišćenje alkoholom i timolom.

12. je pitanje: U slučaju zaštite od kukaca, koje mjere poduzimate? Odgovori su sljedeći – redovito pregledavaju zgradu radi utvrđivanja nazočnosti kukaca i štetočina 4 knjižnice. Prostorije održavaju čistima, suhima, hladnima i dobro prozračivanim 3 knjižnice, dok programe čišćenja i higijene provode sve knjižnice. Zabrana konzumiranja hrane i pića u prostorijama gdje se čuva građa vrijedi u tri knjižnice.

13. pitanje je duže i glasi: Jesu li sljedeće vrste građe smještene tako da su prilagođene veličini, obliku i materijalu? (samostalno odgovoriti i/ili dopuniti)

- knjige DA NE
- rukopisi DA NE
- fotografije DA NE
- stare i rijetke knjige DA NE
- časopisi DA NE
- audiovizualna građa DA NE
- ostalo – što?

Jednoj knjižnici sva je građa osim audiovizualne smještena tako da je prilagođena veličini, obliku i materijalu. Drugim dvjema knjižnicama sva je građa smještena da odgovara navedenim uvjetima. Četvrtoj su knjižnici knjige, časopisi i AV građa smješteni u odgovarajućim uvjetima, dok ostalu vrstu građe i ne posjeduje. Petoj knjižnici sva je građa osim časopisa smještena na način da je prilagođena veličini, obliku i materijalu.

14. pitanje glasi: Koja je knjižnična građa najvrednija za spašavanje? Odgovor je zanimljiv: zavičajna zbirka, građa ili pak stare zavičajne novine najvrednija je za spašavanje svim knjižnicama. Slijede ju referentna i stara građa, jednako kao i dokumentacija knjižnice te fotografije.

15. pitanje glasilo je: Kojih se propisa i dokumenata knjižnica pridržava po pitanju zaštite knjižnične građe? Većina (4) knjižnica pridržava se sljedećih dokumenata: IFLA-inog kratkog priručnika za pripravnost i planiranje mjera u slučaju katastrofa. Zatim, IFLA-inih načela za skrb i rukovanja knjižničnom građom pridržavaju se 2 knjižnice, Pravilnika o zaštiti knjižnične građe pridržavaju se 3 knjižnica, jednako kao i Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Jedna knjižnica navodi Zakon o knjižnicama i Standard za narodne knjižnice.

Iduće je pitanje: Pod kojim mikroklimatskim uvjetima čuvate fotografsku građu? Jedna knjižnica odgovorila je: pod relativnom vlagom zraka od 40 do 50 %, temperaturom zraka od 7 do 10 °C. Druga knjižnica nije odgovorila na ovo pitanje, a treća navodi „pod

pravilnim“. Četvrta knjižnica nema podatke o mikroklimi, dok peta knjižnica nema fotografsku građu.

17. je pitanje: Pod kojim mikroklimatskim uvjetima čuvate audiovizualnu građu? Jedna je knjižnica odgovorila da AV građu čuva pod relativnom vlagom zraka od 40 do 50 % i temperaturom zraka od 18 do 20 °C. Druga knjižnica i na ovo pitanje odgovara „pod pravilnim“, dok treća nije odgovorila na ovo pitanje. Četvrta knjižnica nema informacije o mikroklimi, a peta knjižnica AV građu čuva pod relativnom vlagom zraka od 40 do 60 % i temperaturom zraka od 20 do 25 °C.

18. pitanje bilo je: Kako se postupa s planom mjera za slučaj katastrofa? Dvije knjižnice izrađuju plan pa još s njim ne postupaju, treća knjižnica također nema plan iako navodi da se redovito pregledava i ažurira. Četvrta i peta knjižnica odgovaraju da je plan otisnut i vidljiv cijelom osoblju te da se redovito ažurira i pregledava.

19. pitanje glasillo je: Pripremaju li se redovito, pregledavaju i ažuriraju li se mjere pripravnosti u slučaju katastrofa? Jedna knjižnica odgovorila je sa „ne“, budući da nema plan u slučaju katastrofa, druga knjižnica nije odgovorila na ovo pitanje. Treća knjižnica odgovara s „ne“, a zadnje dvije knjižnice odgovorile su potvrdno. 20. pitanje glasillo je: Koju metodu primjenjujete u slučaju poplave? Jedna knjižnica odgovorila je ovako: „Hitno sušenje građe na zraku i primjena upijajućih medija, ali s obzirom da nemamo nikakvih specijaliziranih, to bi morali biti obični papiri i komercijalna papirnata konfekcija“¹⁰³. Druga knjižnica odgovorila je: „Vodne pumpe, sušenje građe, konzervator“. U trećoj knjižnici poduzimaju se brojne metode: „Zovemo majstore, konzervatore, staviš labor. Mičemo knjige i police, spašava se što se spasiti da, miče se gore. Reklamiramo što se ne da spasiti, imamo osigurano, tražimo odštetu. Nama obično curi sa stropa, iz klimatizacijskih instalacija“¹⁰⁴. Četvrta knjižnica istaknula je da do sada nisu imali slučajeve poplave te stoga nisu morali primjenjivati nikakve metode. Peta knjižnica također ne primjenjuje nikakvu metodu jer je „na katu, bez potoka u blizini“¹⁰⁵.

Nakon ovih živopisnih odgovora, slijede odgovori na 21. pitanje, a ono je: Tko je zadužen za provođenje plana mjera u slučaju opasnosti? U četirima knjižnicama ta je osoba

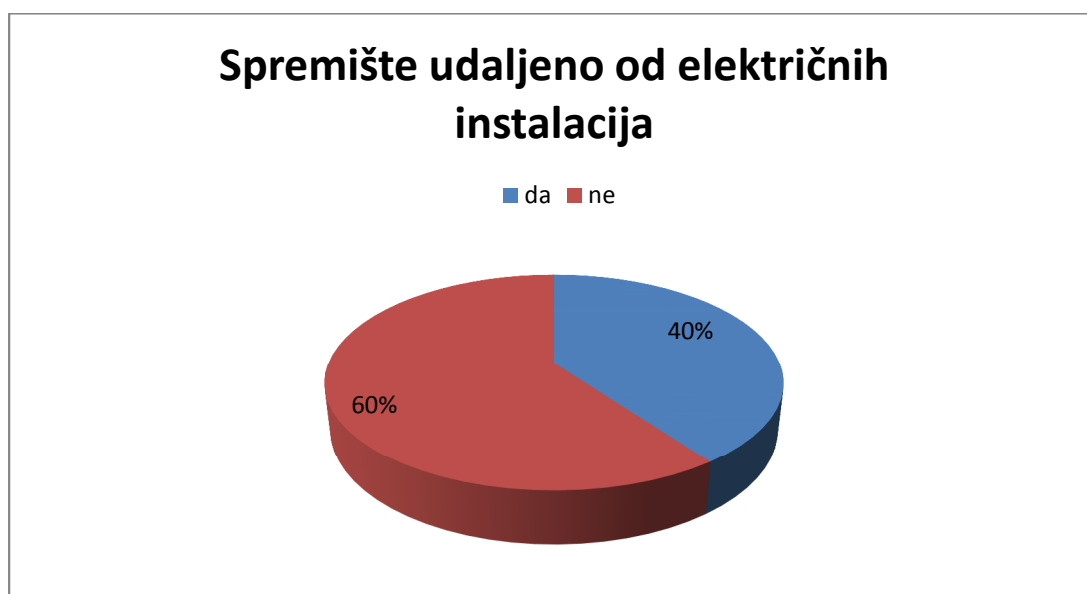
¹⁰³ Iz autoriziranoga intervjua dostupnog autorici.

¹⁰⁴ Intervju dostupan autorici rada.

¹⁰⁵ Intervju dostupan autorici rada.

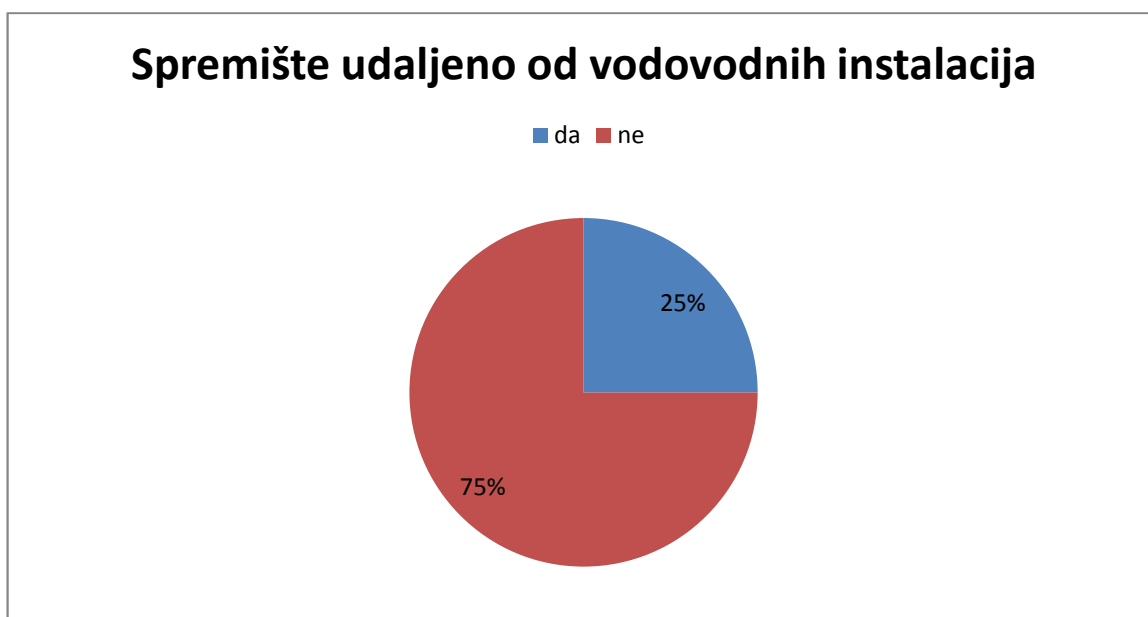
ravnatelj, dok je u jednoj knjižnici osoba zadužena za zaštitu na radu. I 22. pitanje je podugačko i glasi: Je li spremište udaljeno od: (samostalno označiti i dopuniti)

- električnih instalacija DA NE
- vodovodnih instalacija DA NE
- kanalizacijskih instalacija DA NE
- klimatizacijskih instalacija DA NE
- centralnog grijanja NE

Grafički prikaz 15. Spremište udaljeno od električnih instalacija

Grafički nam prikaz 15. pokazuje da u većem broju knjižnica (3) spremište nije udaljeno od električnih instalacija.

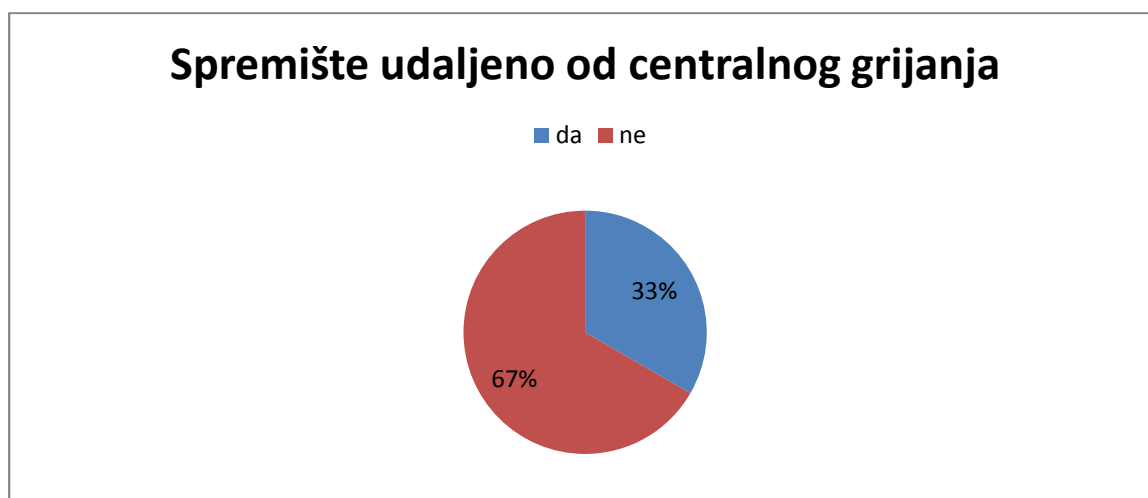
Grafički prikaz 16. Spremište udaljeno od vodovodnih instalacija

Ovaj nam grafički prikaz pokazuje da spremište u većem postotku nije udaljeno od vodovodnih instalacija.

Grafički prikaz 17. Spremište udaljeno od kanalizacijskih instalacija

Odgovor je kao i u prethodna dva slučaja – spremište većinom nije udaljeno od kanalizacijskih instalacija.

Grafički prikaz 17. Spremište udaljeno od centralnog grijanja

Grafički prikaz 17. donosi nam slučaj sličan prethodnima, s tom razlikom da jedna knjižnica nema centralno grijanje te nije uvrštena u ovaj prikaz.

23. pitanje bilo je: Jesu li u proračunu knjižnice planirana određena sredstva za zaštitu knjižnične građe?

Grafički prikaz 18. Planirana sredstva za zaštitu knjižnične građe

U grafičkom prikazu 18. primjećujemo da 4 od 5 knjižnica ipak ima određena planirana sredstva namijenjena zaštiti knjižnične građe, što je svakako pohvalno.

24. pitanje bilo je: Bavi li se knjižnica preformatiranjem u svrhu zaštite? 4 se knjižnice bave preformatiranjem, a jedna se ne bavi.

Idealna temperatura, ističe nam Giardullo, za čuvanje knjižnične građe ona je između 15 i 18 °C, a može biti i niža (zbog mikrofilmova).¹⁰⁶ Kada je riječ o AV građi, njoj odgovara niska temperatura i niska relativna vlaga. Imali smo prilike vidjeti da je u istraživanim knjižnicama temperatura zraka uglavnom viša od idealne. Što se rasvjete tiče, odnosno jačine rasvjete za vrijeme izložbe, ona ne bi trebala biti jača od 50 luksa.¹⁰⁷ Dvije istraživane knjižnice ispunjavaju taj uvjet. Dvije su istraživane knjižnice imale nepredviđen događaj u posljednjih 5 godina, što je zasigurno dobra motivacija za odlukom o izradi plana. Dobar je podatak da 4 knjižnice imaju spremište, no ono većinom nisu odvojeno od instalacija, a pogotovo ne od električnih, što zasigurno pridonosi još većoj opasnosti. Jedna knjižnica može se pohvaliti sa svim navedenim sustavima (protuprovalnim itd.). Što se plana u slučaju katastrofa tiče, 2 knjižnice imaju plan, 2 ga izrađuju, a samo jedna ga nema – možemo zaključiti da je to vrlo dobar rezultat i da je izrada plana pravilo, a ne iznimka. Tome u prilog ide i činjenica da planovi sadrže bitne elemente poput mjera pripravnosti, saniranja posljedica.

Kod oštećenja knjižnične građe sa plijesni, primjećujemo da bi se knjižnice odlučile na kontaktiranje s konzervatorom, što ide u prilog prepoznavanju stručnoga obrazovanja. Što se zakonskoga okvira tiče, knjižnice najviše prepoznaju IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera u slučaju katastrofa. Naravno, to je izvrstan pokazatelj, no prisjetimo se i da navedeni priručnik kaže da sve knjižnice bez obzira na veličinu fonda moraju imati plan. Naime, jedna od knjižnica upravo veličinu fonda izdvaja kao razlog zašto nema plan. Zaokružimo istraživanje vraćajući se na hipoteze. 1. hipoteza *Narodne knjižnice Koprivničko-križevačke županije poduzele su preventivne mjere zaštite od požara, poplava, krađa i napada plijesni i kukaca* nije potvrđena – sve knjižnice nemaju odgovarajuće zaštitne sustave, ne primjenjuju sve metode u slučaju poplave, a upravo je poplava jedan od nepredviđenih događaja koji im se dogodio. Nadalje, neka sredstva za zaštitu su planirana, no ponajviše se tu radi o folijama (a preventivne mjere nisu samo folije).

¹⁰⁶ Giardullo, A. *Zaštita i konzervacija knjiga : materijali, tehnike i infrastruktura*. Beograd : Clio : Narodna biblioteka Srbije, 2005.

¹⁰⁷ Ibid.

2. hipoteza bila je *Narodne knjižnice Koprivničko-križevačke županije nemaju plan za slučaj katastrofa*. Ova hipoteza samo je djelomično točna, s obzirom na to da samo jedna knjižnica nema plan, a dvije ga izrađuju, dakle očekuju se u skoroj budućnosti.

3. hipoteza *Imaju li knjižnice odgovarajuće uvjete za zaštitu različitih vrsta građe?* Ovdje možemo reći da knjižnice nemaju odgovarajuće uvjete za zaštitu različitih vrsta građe, iz razloga što od zaštitnih sustava i opreme imaju ponešto. Ne obraća se pozornost na mikroklimu knjižnice, često knjižnice nemaju podatke o mikroklimi. Međutim, valja izdvojiti da ima mnogo mjesta za poboljšanje, osobito zato što knjižnice vode računa o digitaliziranju, a što možemo uočiti na stranicama knjižnica gdje se ponajviše digitalizira zavičajni tisak.

ZAKLJUČAK

Ovaj je rad tematizirao zaštitu knjižnične građe u narodnim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije, vodeći se pritom temeljnim zakonskim okvirom, koji se sastoji od IFLA-inog kratkog priručnika za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa, IFLA-inih načela za skrb i rukovanje knjižničnom građom, Pravilnikom o zaštiti knjižnične građe i dr. Rad je prikazao da za ovim zakonskim okvirom posežu i istraživane knjižnice. Na zaštitu knjižnične građe gledalo se kao na dio poslovanja svih knjižnica, a izdvojile su se brojne mjere (aktivnosti) zaštite knjižnične građe. Razlučili smo što je prevencija, a što zaštita, gledajući na prevenciju unutar pojma zaštite. Jedna od glavnih mjera preventivne zaštite označava postojanje plana za slučaj katastrofa. Plan je obuhvatio dobar dio rada, nabrojali su se elementi koje on mora imati. U radu je vidljivo da dvije od 5 istraživanih knjižnica imaju plan, jedna knjižnica nema, a dvije knjižnice izrađuju plan. U tom kontekstu, vode se IFLA-inim kratkim priručnikom. Dani rezultati nisu poražavajući, osobito uzmemo li u obzir primjer međunarodnoga istraživanja spomenutog u radu, a koje je pokazalo da svega 39 od 177 knjižnica ima plan u slučaju katastrofa.

Dotičući se samih katastrofa, one su velik razlog oštećenju, pa i uništenju knjižnične građe, a dijele se na prirodne katastrofe i na one koje je uzrokovao čovjek. Pored katastrofa, oštećenju knjižnične građe pridonosi samo rukovanje (korištenje), mikroklima knjižnice, krađa. Može se reći da bi prvi korak u zaštiti knjižnične građe, bez obzira o kojoj se vrsti građe radi i o kojoj knjižnici je riječ, trebao biti izrada plana u slučaju katastrofa. Prisjetimo se i da je zaštita jeftinija od kupnje nove građe te da pridonosi očuvanju kulture i znanosti.

Specifična situacija je u Republici Hrvatskoj, a tako i u Koprivničko-križevačkoj županiji, gdje vlada ekonomska kriza i gdje je novčana sredstva za kulturu sve teže namaknuti. Taj se čimbenik primjećuje i u ovom istraživanju. Knjižnice često zaštitu svode na osnovnu zaštitnu opremu i na osnovni zaštitni materijal zbog nedostatka sredstava. No, velika je odgovornost na vodstvu koje treba pronaći sredstva za zaštitu knjižnične građe. Radu je, između ostaloga, bio cilj osvijestiti da zaštitu knjižnične građe nekad treba dati „pravo prvenstva“, jer zaštita nije samo tehnička. Rad je prikazao da se zaštita kao segment knjižničnog poslovanja ne smije zapostaviti. Pogotovo kad su stvari zakonski definirane – svaka knjižnica mora imati plan. Zanimljivo je da se intervjuom izdvojio i pokazatelj potrebe za stručnim obrazovanjem, nerijetko bi se kontaktiralo konzervatore. Prvi korak neke su knjižnice napravile – izradivši plan, no odgovornost o zaštiti knjižnične građe snose svi – od

dobavljača, preko korisnika do knjižničara i vodstva. Podsjetimo sve odgovorne da je temeljna svrha plana za slučaj katastrofa maksimalno uvećanje učinkovitosti reakcije ako do katastrofe dođe te umanjeno rizika katastrofa.¹⁰⁸ Neizostavno je još jedanput istaknuti svrhu zaštite: „očuvati netaknuto – zadržati suštinu – sačuvati u postojećem stanju“.¹⁰⁹

Vratimo se istraživanim knjižnicama. „Pročešljali“ smo čitavu povijest samih knjižnica, i u prošlosti je bilo primjera uništenja građe zbog vlage. Katastrofe i drugi razlozi oštećenja knjižnične građe događaju se. Da bismo ih izbjegli i/ili umanjili njihove posljedice, najbolji je savjet izrada plana, stručno usavršavanje i apeliranje na vlasti (ponajviše lokalne).

¹⁰⁸ IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

¹⁰⁹ Giardullo, A. Zaštita i konzervacija knjiga : materijali, tehnike i infrastruktura. Beograd : Clio : Narodna biblioteka Srbije, 2005.

POPIS LITERATURE:

Barbarić, A. Plan za slučaj katastrofe – imaju li ga i trebaju li ga Hrvatske knjižnice? (Na primjeru Knjižnica Sveučilišta u Zagrebu). // Knjižnice: kamo i kako dalje? / uredile Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013. Str. 3-14.

Giardullo, A. Zaštita i konzervacija knjiga : materijali, tehnike i infrastruktura. Beograd : Clio : Narodna biblioteka Srbije, 2005.

IFLA-in kratki priručnik za pripravnost i planiranje mjera zaštite u slučaju katastrofa. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

IFLA-ina načela za skrb i rukovanje knjižničnom građom. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.

IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010.

Petrić, H. Prve knjižnice i čitaonice u Koprivnici (1650.-1869.) // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010. Str. 16-29.

Sabolović-Krajina, D. Gradska knjižnica i čitaonica u Koprivnici 1945.-1994. // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010. Str. 70-114.

Temeljna pravila za skrb i rukovanje knjižničnom građom / uredio Edward P. Adcock u suradnji s Marie-Therese Varlamoff. Hague : IFLA : PAC, 1998.

Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D., Pološki Vokić, N. Priručnik za metodologiju istraživačkog rada : kako osmisлити, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. Zagreb : M.E.P. d.o.o., 2010.

Ujlaki, K. Moderna knjižnica : knjižnica i čitaonica »Fran Galović« Koprivnica // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010. Str. 115-159.

Vugrinec, Lj. Lokacije i adaptacije Knjižnice i čitaonice »Fran Galović« Koprivnica od 1945. godine do danas // Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice : 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Koprivnica. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010. Str. 172-189.

Članci:

Klobučar, T., Hasenay, D., Krtalić, M. Zaštita knjižnične građe u školskim knjižnicama // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), 239-257. Dostupno na: https://www.google.hr/search?q=ZA%C5%A0TITA+Knji%C5%BE%C4%8Dne+gra%C4%91e+u+%C5%A1kolskim+knji%C5%BE%C4%8Dnicama&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&oq=za&aqs=chrome.5.69i60j69i61j69i60l2j69i65j69i59.3049j0j4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (30. 8. 2017.)

Longin, A. Sistematika plijesni – potencijalnih štetočina na papiru // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, ¾(2015), 135-161. Dostupno na: https://www.google.hr/search?q=sistematika+plijesni&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&oq=sistematika+plijesni+&aqs=chrome..69i57j0l5.3800j0j4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (31. 8. 2017.)

Rojnić, M. Zaštita bibliotečne građe // Informatica museologica 33, 6(1975), 47-49. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/146565> (31. 8. 2017.)

Internetski izvori:

Akti Gradske knjižnice Križevci // Mrežna stranica Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=10596> (24. 7. 2017.)

Bibliokofer Gradske knjižnice Đurđevac // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/o-knjiznici/djecji-odjel/bibliokofer/> (23. 7. 2017.)

Digitalizirana građa Gradske knjižnice Križevci // Mrežna stranica Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci. Dostupno na: http://www.knjiznica-krizevci.hr/html/mapa_stranica.asp?pg=Digitalizirana%20gra%F0a (24. 7. 2017.)

Digitalna arhiva Gradske knjižnice Đurđevac // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/za-korisnike/digitalna-arhiva/z> (23. 7. 2017.)

Dokumenti Gradske knjižnice Đurđevac // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/dokumenti/> (23. 7. 2017.)

Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci // Mrežna stranica Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/> (24. 7. 2017.)

Hemeroteka Gradske knjižnice Križevci // Mrežna stranica Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=1310> (24. 7. 2017.)

Konzervacija // Enciklopedija hr. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=68887> (22. 7. 2017.)

Mrežna stranica Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/default.asp> (6. 10. 2016.)

Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <http://knjiznica-djurdjevac.hr/> (6. 10. 2016.)

Mrežna stranica Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica. Dostupno na: <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/> (6. 10. 2016.)

Mrežna stranica Narodne knjižnice Virje. Dostupno na: <http://www.narodna-knjiznica-virje.hr/> (6. 10. 2016.)

Mrežna stranica Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy. Dostupno na: <http://www.gornja-rijeka.hr/opcinska-knjiznica/> (6. 10. 2016.)

Narodna knjižnica Virje // Mrežna stranica Narodne knjižnice Virje. Dostupno na: <http://www.narodna-knjiznica-virje.hr/> (25. 7. 2017.)

O Gradskoj knjižnici "Franjo Marković" Križevci // Mrežna stranica Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=5310> (24. 7. 2017.)

Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy Gornja Rijeka // Mrežna stranica općine Gornja Rijeka. Dostupno na: <http://www.gornja-rijeka.hr/opcinska-knjiznica/> (23. 7. 2017.)

Plan rada za knjižnicu // Mrežna stranica Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy Gornja Rijeka. Dostupno na: <http://www.gornja-rijeka.hr/plan-rada-za-knjiznicu-2016/> (23. 7. 2017.)

Portal narodnih knjižnica. Dostupno na: <http://www.knjiznica.hr/home.php> (6. 10. 2016.)

Povijest Gradske knjižnice Đurđevac // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/o-knjiznici/povijest-knjiznice/> (29. 8. 2017.)

Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe. // Narodne novine. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_03_21_503.html (9. 7. 2017.)

Pravilnik o zaštiti knjižnične građe Gradske knjižnice Križevci // Mrežna stranica Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/foto/dokumenti/akti/Pravilnik%20o%20za%C5%A1titi%20knji%C5%BEni%C4%8Dne%20gra%C4%91e%20Kri%C5%BEevci.pdf> (24. 7. 2017.)

Pravilnik o zaštiti knjižnične građe. // Narodne novine. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_04_52_1001.html (9. 7. 2017.)

Službeni dokumenti Narodne knjižnice Virje // Mrežna stranica Narodne knjižnice Virje. Dostupno na: <http://www.narodna-knjiznica-virje.hr/sluzbeni-dokumenti/> (25. 7. 2017.)

Srbljinović, M. Intervju Zaštita knjižnične građe u narodnim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije. Privatna poruka. (19. 6. 2017.)

Standardi za narodne knjižnice // Narodne novine. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (3. 9. 2017.)

Zakon o knjižnicama. // Zakon.hr. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama> (9. 7. 2017.)

Zaposlenici Gradske knjižnice Đurđevac // Mrežna stranica Gradske knjižnice Đurđevac. Dostupno na: <https://knjiznica-djurdjevac.hr/o-knjiznici/zaposlenici/> (23. 7. 2017.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Gradska knjižnica Đurđevac.

Izvor:

https://www.google.hr/search?q=gradska+knji%C5%BEnica+%C4%91ur%C4%91evac&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj7ntOki-7VAhUI7RQKHUjcBBQ AUICigB&biw=1366&bih=600#imgsrc=jI75j7Av65wvsM (23. 8. 2017.)

Slika 2. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy.

Izvor:

https://www.google.hr/search?q=op%C4%87inska+knji%C5%BEnica+gornja+rijeka&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiXzp liu7VAhVJWRQKHVpDB2MQ AUICygC&biw=1366&bih=600#imgsrc=nzabIRuO9C7qtM: (23. 8. 2017.)

Slika 3. Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci.

Izvor:

https://www.google.hr/search?q=gradska+knji%C5%BEnica+kri%C5%BEevci&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjb1tfDiu7VAhWD8RQKHdwjDPEQ AUICigB&biw=1366&bih=600#imgsrc=cuoTLqSi2m8eCM: (23. 8. 2017.)

Slika 4. Narodna knjižnica Virje.

Izvor:

https://www.google.hr/search?q=narodna+knji%C5%BEnica+virje&rlz=1C1SKPL_enHR579HR579&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwis89Gji-7VAhUHWRQKHZ3MDoEQ AUICygC&biw=1366&bih=600#imgsrc=rKFD29gfJlsQPM: (23. 8. 2017.)

Slika 5. Knjižnica i čitaonica "Fran Galović Koprivnica.

Izvor:

<https://www.google.hr/search?q=knji%C5%BEnica+i+%C4%8Ditaonica+koprivnica&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwimrpKaiu7VAhWCtBQKHSWzDdAQ AUICygC&biw=1366&bih=643#imgsrc=uF6vrPWewsshpM>: (23. 8. 2017.)

POPIS TABLICA

Grafički prikaz 1. Nepredviđeni događaji u zadnjih 5 godina

Grafički prikaz 2. Spremište

Grafički prikaz 3. Knjižnica i sustavi

Grafički prikaz 4. Zaštitna knjižnična oprema

Grafički prikaz 5. Plan u slučaju katastrofa

Grafički prikaz 6. Procjena ugroženosti

Grafički prikaz 7. Mjere preventivne zaštite

Grafički prikaz 8. Mjere pripravnosti

Grafički prikaz 9. Faza spašavanja

Grafički prikaz 10. Saniranje posljedica

Grafički prikaz 11. Rasvjeta

Grafički prikaz 12. Jačina rasvjete u čitaonici

Grafički prikaz 13. Jačina rasvjete za vrijeme izložbe

Grafički prikaz 14. Jačina rasvjete u spremištu

Grafički prikaz 15. Spremište udaljeno od električnih instalacija

Grafički prikaz 16. Spremište udaljeno od vodovodnih instalacija

Grafički prikaz 17. Spremište udaljeno od centralnog grijanja

Grafički prikaz 18. Planirana sredstava za zaštitu knjižnične građe

PRILOZI

Prilog 1. Intervju

PITANJA ZA INTERVJU

Diplomski rad: Zaštita knjižnične građe u narodnim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije

1. Jesu li se u posljednjih 5 godina dogodili neki od nepredviđenih događaja koji bi utjecali na knjižničnu građu? Koji?

2. Ima li Vaša knjižnica spremište/spremišta?

3. Knjižnica ima (samostalno označiti i dopuniti):

- protuprovalni sustav DA NE
- sustav unutarnjeg nadzora DA NE
- sustav za otkrivanje dima, vatre ili vode DA NE
- automatski sustav za gašenje požara DA NE
- sustav za ručno gašenje požara DA NE
- nešto drugo – što? _____ DA NE

4. Koju opremu knjižnica posjeduje?

5. Postoji li u knjižnici pisani plan pripravnosti i postupanja u slučaju katastrofa?

6. Ako knjižnica ima plan mjera za slučaj katastrofa, sadrži li on neke od ovih elemenata?
(molim samostalno označiti i dopuniti)

- procjenu ugroženosti DA NE
- mjere preventivne zaštite DA NE
- mjere pripravnosti DA NE
- fazu spašavanja DA NE
- saniranje posljedica DA NE
- ništa od navedenog DA NE
- nešto drugo – što? _____ DA NE

7. Što knjižnica koristi za rasvjetu?

8. Kolika je jačina rasvjete u čitaonici?

9. Koliko je jačina rasvjete za vrijeme izložbe?

10. Kolika je jačina rasvjete u spremištu?

11. U slučaju pojave plijesni na knjižnoj i fotografskoj građi, koju biste mjeru poduzeli?

12. U slučaju zaštite od kukaca, koje mjere poduzimate?

13. Jesu li sljedeće vrste građe smještene tako da su prilagođene veličini, obliku i materijalu?
(samostalno odgovoriti i/ili dopuniti)

- knjige DA NE

- rukopisi DA NE
- fotografije DA NE
- stare i rijetke knjige DA NE
- časopisi DA NE
- audiovizualna građa DA NE
- ostalo – što? _____ DA NE

14. Koja je knjižnična građa najvrednija za spašavanje?

15. Kojih se propisa i dokumenata knjižnica pridržava po pitanju zaštite knjižnične građe?

16. Pod kojim mikroklimatskim uvjetima čuvate fotografsku građu?

- temperaturom zraka od do °C
- relativnom vlagom od do %

17. Pod kojim mikroklimatskim uvjetima čuvate audiovizualnu građu?

- temperaturom zraka od do °C
- relativnom vlagom od do %

18. Kako se postupa s planom mjera za slučaj katastrofa?

19. Pripremaju li se redovito, pregledavaju i ažuriraju mjere pripravnosti u slučaju katastrofa?

20. Koju metodu primjenjujete u slučaju poplave?

21. Tko je zadužen za provođenje plana mjera u slučaju opasnosti?

22. Je li spremište udaljeno od: (samostalno označiti i dopuniti)

- električnih instalacija DA NE

- vodovodnih instalacija DA NE

- kanalizacijskih instalacija DA NE

- klimatizacijskih instalacija DA NE

- centralnog grijanja DA NE

23. Jesu li u proračunu knjižnice planirana neka sredstva za zaštitu knjižnične građe?

24. Bavi li se knjižnica preformatiranjem u svrhu zaštite?